

Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi Journal of Social Policy Conferences

Araştırma Makalesi | Research Article

🔓 Açık Erişim | Open Access

Yaşlıların Sosyal Yardımlara İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma

A Study on the Attitudes of Elderly Individuals Towards Social Assistance

Gülsüm Korkut ¹ & Merve Nur Oktar ²

¹ Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Burdur, Türkiye

² Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Burdur, Türkiye

Öz

Bu çalışma, yaşlı bireylerin sosyal yardımlara ilişkin algılarını, tutumlarını ve deneyimlerini keşfetmeyi hedeflemektedir. Algılar ve deneyimlere odaklanılmasından ötürü çalışmada nitel yöntem tercih edilmiştir. Ayrıca araştırmanın amacı katılımcıların sosyal yardımlara ilişkin deneyimlerini keşfetmeyi ve anlamayı gerektirdiğinden nitel araştırmalarda sıkça kullanılan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme tekniğiyle ulaşılan, sosyal yardımlardan faydalanan 65 yaş ve üzeri 15 yaşlı birey çalışma grubunu oluşturmaktadır. Katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, MAXQDA programından yararlanılarak içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Sosyal yardımlardan faydalanan yaşlı bireylerin bu yardımlara ilişkin tutum ve deneyimlerine dair “Sosyal Yardıma İhtiyaç Duyulma Sebepleri”, “Sosyal Yardım Algısı ve Tutumları” ve “Sosyal Yardımların Yaşlı Bireyler Üzerindeki Etkileri” olmak üzere üç temaya ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında, yaşlıların sosyal yardım hizmetlerine bakış açıları, bu hizmetlerden yararlanma deneyimleri ve beklentileri derinlemesine tartışılmış ve sosyal yardım politikalarının yaşlıların ihtiyaçlarına daha uygun hale getirilmesi ve hizmetlerin etkinliğinin artırılması için somut öneriler sunulmuştur.

Abstract

This study aims to explore the perceptions, attitudes, and experiences of elderly individuals regarding social assistance. Since the focus is on perceptions and experiences, the qualitative method was preferred. In addition, since the research's purpose was to explore and understand the participants' experiences regarding social assistance, the phenomenological design, which is frequently used in qualitative research, was used. Fifteen elderly individuals aged 65 and over benefit from social assistance through criterion sampling and snowball sampling techniques. Face-to-face in-depth interviews were conducted with the participants using a semi-structured interview form. A content analysis technique was used to analyze the data using the MAXQDA program. Three themes were reached regarding the attitudes and experiences of elderly individuals who benefit from social assistance regarding these assistances: “Reasons for Needing Social Assistance,” “Perception and Attitudes of Social Assistance,” and “Effects of Social Assistance on Elderly Individuals.” Within the scope of the study, the perspectives of the elderly on social assistance services, their experiences, and expectations of using these services were discussed in depth, and suggestions were presented to make social assistance policies more suitable for the needs of the elderly and to increase the effectiveness of the services.

Anahtar Kelimeler Yaşlı • Sosyal Yardım • 65 Yaş Aylığı • Sosyal Güvenlik • Sosyal Koruma

Keywords Elderly • Social Assistance • 65 Age Pension • Social Security • Social Protection

“ Atıf | Citation: Korkut, G. & Oktar, M. N. (2025). A study on the attitudes of elderly individuals towards social assistance. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi-Journal of Social Policy Conferences*, (89), 1-26. <https://doi.org/10.26650/jspc.2025.89.1668457>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Korkut, G. & Oktar, M. N.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Gülsüm Korkut gkorkut@mehmetakif.edu.tr

Extended Summary

The risk of poverty in the elderly may increase for various reasons. These reasons may include the prevalence of globalization and neoliberal policies, increasing health problems in old age, low participation of elderly individuals in employment and decreasing income levels, inability to qualify for monthly payments provided under social insurance, and decreasing family support. In today's world, where the population continues to age, preventing elderly poverty and ensuring elderly welfare are becoming increasingly important. Social protection mechanisms have developed in countries to prevent elderly poverty, and one of these mechanisms is social assistance. In the context of the characteristics of old age, social assistance provided to elderly individuals is vital for individuals to live a safe, independent, and dignified life. The main purpose of this study is to explore the perceptions, attitudes, and experiences of elderly individuals regarding the social assistance they receive. The questions sought to be answered in the research are "What are the reasons why elderly individuals need social assistance?", "How do elderly individuals perceive the social assistance they receive, and how are their attitudes towards this assistance shaped?", "How do social assistance affect the quality of life and daily lives of elderly individuals?" Since the research aims to discover the attitudes and experiences of elderly individuals regarding social assistance, the qualitative method and the phenomenology design frequently used in qualitative research were preferred due to the search for answers to the questions of why and how. Criterion and snowball sampling, among the purposeful sampling techniques, were used to adapt the study group. The criteria taken as a basis in the selection of participants to be included in the study group are being a Turkish citizen over the age of 65 whose neediness status has been determined by the Social Assistance and Solidarity Foundations, receiving a monthly salary within the scope of Law No. 2022, and in addition to receiving a monthly salary within the scope of Law No. 2022, benefiting from cash and in-kind assistance provided by foundations, associations or municipalities. The research group consists of 15 participants, 11 female and four male. The research data were collected using a semi-structured interview form developed by the researchers. The interview form consists of two parts. The first part includes demographic information such as the participant's age, gender, marital status, and the type of social assistance they receive. The second part includes questions to determine the participants' attitudes and experiences regarding social assistance. These questions aim to discover the participants' experiences of receiving assistance, such as which social assistance they receive, the effects of social assistance on the individual's quality of life, and the adequacy of assistance. The data collection process continued as long as new information was obtained by adhering to confidentiality and ethical principles; the interviews were terminated when data saturation was reached. The content analysis technique, which is frequently used in qualitative research, was used in the data analysis. The MAXQDA program was used to analyze the transcribed interviews. All data were coded through the program and then reviewed, and the final codes were obtained. The use of predetermined categories or themes was avoided. Three themes were discovered regarding the attitudes and experiences of elderly individuals who benefit from social assistance, namely "Reasons for Needing Social Assistance," "Perception and Attitudes of Social Assistance," and "Effects of Social Assistance on Elderly Individuals." Participants were asked questions about the reasons for needing social assistance, their past work experiences, social insurance statuses, and the reasons for their old-age pension requests. The categories of "Not Entitled to Old-age Pension", "Increasing Health Problems", and "Lack of/Decrease in Child Support" were determined; the theme of "Reasons for Needing Social Assistance" was reached from these categories. Participants were asked questions about their general needs in old age, the adequacy of social assistance to meet these needs, and their expectations regarding social assistance. Various codes were obtained within the framework of these questions. The categories of "Insufficient" and "Sufficient" were discovered regarding the codes, and the theme of "Perception and Attitudes of Social Assistance" was reached. Participants were asked how their lives would be affected if social assistance was provided and whether it enabled them to live an independent life in their social environment. Within the framework of these questions, the categories of "Negative Impact" and "Positive Impact" were discovered by associating them with codes, and the theme of "Effects of Social Assistance on Elderly Individuals" was reached from the categories.

Yaşlıların Sosyal Yardımlara İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma

Sosyal yardım kavramı, “yeterli kaynağa sahip olmayan bireyler için son çare olarak sağlanan mali destek” (OECD, 2007, s. 26); “bir gelir transferidir ve geliri yeniden dağıtarak yoksula temel/zorunlu geçimini sağlaması kadar bir ücret ya da aynı bir mal ödenmesi” (Kesgin, 2013, s. 30); “muhtaç durumda olan kişilere belirli çerçeveler içerisinde maddi veya maddi olmayan, aynı veya nakdi yardımların sağlanması” olarak tanımlanmaktadır (Taşcı, 2008, s. 129). Sosyal yardımlardan faydalanan bireylerin sosyal yardımlara doğrudan bir katkısı bulunmamakta olup bu yönüyle sosyal yardımların “kamu yardımları” olarak da tanımlanmasına neden olmaktadır (Yuvalı, 2018, s. 384). Sosyal yardımlarla ilgili her ne kadar üzerinde görüş birliği sağlanmış tek bir tanım bulunmasa da literatürdeki çalışmalara bakıldığında sosyal yardımlar bazı temel niteliklere sahiptir. Bu nitelikler arasında sosyal yardımların yoksul bireyleri ve grupları hedeflemesi, belirli kurallara göre gerçekleştirilen kurumsal ve hedef odaklı bir yaklaşıma sahip olması, faydalanan için herhangi bir prim ödemesi gerektirmemesi, sosyal güvenlik hakkının sağlanması için sosyal güvenlik sistemlerinin tamamlayıcısı olarak nitelendirilmesi ve uygulama biçiminin de coğrafyaya göre şekillenebilmesi yer almaktadır (Yılmaz, Aksanyar ve Güler, 2018, s. 600). Sosyal yardımlar tarihsel olarak değerlendirildiğinde en eskiye dayanan sosyal güvenlik yöntemi olup yoksullukla mücadele kapsamında da en yaygın kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır (Güven, 2016, s. 147; Yılmaz ve ark., 2018, s. 599). Aynı ve nakdi olarak sağlanan sosyal yardımların temel amacı bireylerin karşılaştıkları sosyal riskleri bertaraf etmek olup toplumsal bütünleşmenin ve toplumsal barışın sağlanması bakımından da önemli bir role sahiptir (Karagöl ve İpek, 2019, s. 98). Sosyal yardımlarla birlikte herhangi bir kazancı olmayan ya da kazancı olduğu halde kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayamayan bireylere yönelik asgari bir yaşam standardı sağlanabilmektedir. Bu bağlamda sosyal yardımlarla hem muhtaç durumda olan bireylerin geçiminin sağlanması hem de en kısa zamanda gelir sağlamak üzere üretim faaliyetlerine katılım sağlaması hedeflenmektedir (Türkoğlu, 2013, s. 280). Sosyal güvenlik sistemlerinin en tarihsel geçmişe sahip olan sosyal yardımların uygulanması ise ülkeden ülkeye ve dönemler itibarıyla farklılık gösterebilmektedir. Örneğin günümüzde vatandaşlığın bir gereği olarak hak temelinde ele alınan sosyal yardım uygulamaları geçmişte yardımseverlik bağlamında değerlendirilmiştir (Akbiyık, 2020, s. 178). Geçen yüzyılda çoğunlukla yerel yönetimlerin sorumluluğunda olan, çalışma gücünü kaybetmiş ve bir gelire sahip olmayan yoksulları ve yaşlıları koruma kapsamına alan sosyal yardımlar, günümüzde doğrudan devlet tarafından yönetilen ve finansmanının vergilerden karşılandığı sosyal güvenlik önlemlerine dönüşmüştür. Sosyal yardımların finansmanının vergilerden karşılanması ise bir ülkedeki çeşitli sınıflar arasındaki dayanışmaya dayanmakta ve her yurttaş ekonomik gücüne göre söz konusu bu finansmana katılım sağlamaktadır (Güven, 2016, s. 147).

Sosyal güvenlik hakkı, en temel sosyal haklar arasında yer almakta olup aynı zamanda sosyal güvenlik hakkının sağlanabilmesi için devlete pozitif faaliyette bulunma ödevi yüklemektedir (Yuvalı, 2020, s.70). Sosyal güvenliğin sağlanmasına yönelik ülkelerde uygulanan en yaygın teknik sosyal sigortalardır. Temel insan hakları arasında yer alan sosyal güvenlik hakkından herkesin faydalanabilmesi için toplumun tamamının koruma altına alınması hedeflenmektedir; ancak sadece sosyal sigortalarla bu hedefe ulaşmak yetersiz kalabilmektedir. Dolayısıyla sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sistemlerinde yer alan diğer önlemlerle muhtaçlığın ortadan kaldırılamadığı durumlarda gelir transferi sağlamakta ve bir nevi sosyal güvenlik sistemlerinin mütemmim cüz’ü olarak “son halka” görevini üstlenmektedir (Yuvalı, 2018, s. 384-385). Sosyal koruma mekanizmaları kendi içinde sıralama yapılacak olursa sosyal yardımlar en sonda yer almakta olup son ağ rolü üstlenmektedir. Başka bir ifadeyle bireylerin sosyal yardımlardan önce diğer sosyal koruma mekanizmalarından faydalanmaları esastır; ancak bu mekanizmalardan faydalanamazlarsa ya da

faaydalanma süreleri sona ermesine rağmen hâlâ yardıma gereksinim duyuyorlarsa sosyal yardımlara başvurmaları beklenmektedir (Hacımahmutoğlu, 2009, s. 24-25).

Sosyal refah devletinde vatandaşlık, Marshall'ın da ifade ettiğı gibi, sosyal bir boyut kazanmış olup sosyal vatandaşlık ise devletin eğitim, sağlık, gelir dağılımı, ücret, istihdam, sosyal güvenlik, ekonomi politikaları gibi bireylerin sosyal ve ekonomik haklarını kullanabilmelerine yönelik eşitlikçi bir politika izlemesi durumunda sağlanabilecek ve gelişebilecektir (Koray, 2018, s. 92). Ekonomik ve sosyal sorunlara müdahale ederek toplumsal sorunların çözümüne yönelik politikalar üreten sosyal refah devleti klasik fonksiyonlarının yanı sıra yeni görev ve sorumluluklar da üstlenerek vatandaşlarının insan onuruna yaraşır bir yaşam sürebilmeleri için eğitim, sağlık, barınma, sosyal güvenlik gibi çeşitli alanlarda çok sayıda sorumluluk üstlenmektedir (Bozkır Serdar, 2012, s. 21). Türkiye'de genel manasıyla sosyal güvenlik ile sosyal sigortalar özdeşleşmiş olup sosyal güvenlik denilince de ilk akla sosyal sigortalar gelmektedir. Sosyal yardımlara ilişkin tutum ise daha çok merhamet duygularıyla hareket edilen ve yoksul bireylere yönelik gerçekleştirilen birer lütuf temelinde şekillenmektedir. Halbuki sosyal devlet anlayışında sosyal yardımlar hak temelinde değerlendirilmektedir. Dolayısıyla sosyal yardım bireyler açısından bir "hak" ve devlet açısından ise bir "yükümlülük"tür (Yuvalı, 2018, s. 384).

Tarihsel olarak değerlendirildiğinde sosyal ve ekonomik sorunların ve iktisadi yaklaşımların devletin üstlendiğı sorumlulukları ve rolü üzerinde etkili olduğı ve böylelikle de sosyal koruma mekanizmalarının şekillendiğı söylenebilir. Sanayi Devrimi ile başlayan liberal kapitalist yaklaşımın hâkim olduğı ekonomik sistemde toplumsal ve ekonomik olarak hedeflenen başarıya ulaşamamış, emek-sermaye arasındaki sorunlar ve sosyal sınıflar arasındaki çatışmalar giderek artmış ve artan sosyal sorunlar devletin müdahalesini zorunlu kılmış, Keynesyen ekonomi politikaları devletin ekonomik yapıya müdahalesini bir zorunluluk olarak nitelendirmiş ve devlet müdahaleci bir rol üstlenerek sosyal nitelikli bir devlet anlayışı ortaya çıkmıştır (Bozkır Serdar, 2012, s. 19). Liberal görüşün savunduğı gibi kendiliğinden tüm bireylere refah sağlayan bir işleyişe sahip piyasanın gerçekleşmesinin zor olması ülkelerde sosyal yardım uygulamalarına gereksinimi ortaya çıkarmıştır (Kesgin, 2013, s. 30). Sosyal yardımlar bilhassa küreselleşme ve neoliberal yaklaşımların dünyada etkilerinin görülmeye başladığı dönem olan 1980'ler sonrasında hem dünyada hem de Türkiye'de daha da önem kazanmış ve küreselleşme ve neoliberal yaklaşımlarla birlikte "bırakınız yapsınlar" anlayışı ve sermayenin de olabildiğince "kâr"ını artırma çabası ve isteğıyle bireylerin daha fazla yoksullaştığı ve aynı zamanda sosyal yardımlara daha fazla gereksinim duyduğı görülmektedir (Taşcı, 2008, s. 128). Yani ekonomik ve sosyal yapının değişmesiyle yardımlaşma ve dayanışma temelinde gerçekleştirilen faaliyetler yetersiz kalmış ve bu durum devletin sosyal yardımların sağlanmasındaki sorumluluklarını artırmıştır (Hacımahmutoğlu, 2009, s. 11). Bireylerin karşılaştıkları sosyal risklere karşı her ne kadar aile içi dayanışma, komşuluk ilişkileri gibi geleneksel yaklaşımlar toplumsal yaşamda varlığını sürdürse de günümüzde yoksul bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında bu yaklaşımlar yeterli düzeyde gerçekleşememiş ve küreselleşme ile birlikte ihtiyaçların çeşitliğı artarak devletin sosyal risklere karşı yeni tedbirler alması bir gereklilik olmuştur (Zengin, Şahin ve Özcan, 2012, s. 141).

Günümüzde gittikçe artan güvencesiz istihdam türleri, işsizlik ve yoksulluk gibi çeşitli sosyal sorunlarla birlikte sosyal yardımların önemi de artırmaktadır (Akbiyık, 2020, s. 179). Gerek artan sosyal sorunların çözümü gerekse toplumlarda kendiliğinden gerçekleşemeyen refah ve huzurun sağlanabilmesi için bazı politikalara ve araçlara gereksinim duyulmaktadır (Bozkır Serdar, 2012, s. 2). Toplumsal refahın ve huzurun sağlanabilmesi için ülkelerde Sanayi Devrimi sonrası çeşitli sosyal politika uygulamaları gelişmiş ve uygulanmış olup sosyal politikaların temel amacını ise vatandaşlar için "asgari bir düzeyin" sağlanması oluşturmaktadır. Asgari düzeyin somut olarak neyi ifade ettiğı tartışmalı bir konu olmakla birlikte herkes için eğitim, sağlık, barınma, ücret ve istihdam koşullarında asgari bir düzeyin oluşturulması ve güvence altına alınması önemli olup asgari düzeyde gelir, ücret, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi hedefler sosyal devletin

temel politika uygulamaları arasındadır (Koray, 2018, s. 90). Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1952 tarihli ve 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Sözleşmesinde bireylerin yaşamları boyunca karşılaşılabileceği ve sosyal koruma kapsamına alınması gereken sosyal güvenliğin dokuz dalı yer almıştır. Bu riskler arasında hastalık (tıbbi yardım), hastalık (parasal yardım), işsizlik, yaşlılık, iş kazası ve meslek hastalıkları, analık, malullük, ölüm ve aile yardımları yer almakta olup bunlardan biri de görüldüğü üzere yaşlılıktır (Ayhan, 2012, s. 52; Balcı İzgi, 2008, s. 87). Yaşlılık döneminde yaşlı bireylerin gelir güvenliğinin sağlanması temel insan hakları arasında yer alan sosyal güvenlik hakkının da önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Gelir güvenliği, yaşlılıkta yoksulluğu ve kırılganlığı önlemede kilit role sahiptir ve yoksullukla mücadelede en yaygın kullanılan mekanizma sosyal yardımlardır (ILO, 2021, s. 167; Karagöl ve Koca, 2019, s. 109). Gelişmekte olan ülkelerde küreselleşmenin beraberinde getirdiği ekonomik düzenlemeler, işgücü piyasası koşullarındaki değişimler yaşlıların yaşamlarını sürdürebilmelerine yönelik geçim kaynaklarını olumsuz etkilemiş ve hane halkı yapılarındaki değişimle birlikte yaşlıların gayri resmi destekleri de zayıflayarak yoksulluk riski artmıştır (Barrientos, Gorman ve Heslop, 2003, s. 555). Söz konusu bu hususlar yaşlılık döneminde yaşlı bireylerde sosyal korunma gereksinimini de arttırmaktadır. Yapılan bir çalışmada, yaşlı bireylerin yoksulluktan orantısız bir şekilde etkilenmeleri, yaşlı yoksulluğunun sona ermesi, yaşlı bireylerin çoğunluğunun düzenli gelire sahip olamaması sosyal emeklilik sistemlerine olan gereksinimin temel unsurları olarak değerlendirilmiştir (HelpAge International, 2006, s. 2). Primsiz sistemler olarak sağlanan sosyal emeklilik ihtiyaç sahibi yaşlı bireylere finansmanı vergilerden oluşan nakit transferlerinden oluşmaktadır (Barrientos, 2012, s. 16). Esasında genel itibarıyla yaşlılara yönelik sağlanan sosyal politikalar ülkelerin refah rejimlerine göre de farklılık gösterebilmektedir. Örneğin yaşlı bireylere yönelik en başarılı sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarına sahip olan ülkeler sosyal demokrat refah rejimini uygulayan ülkeler iken, ardından muhafazakâr refah rejimini uygulayan ülkeler gelmekte ve son olarak da kapsam ve içerik açısından daha zayıf uygulamalara sahip olan liberal refah rejimini uygulayan ülkeler yer almaktadır (Doğan, 2020, s. 101).

Yaşlılar çeşitli nedenlerden dolayı yoksulluk riskine daha fazla maruz kalabilmektedir. Bu nedenler arasında küreselleşme ve neo-liberal politikaların küresel ölçekte yaygınlaşması, yaşla birlikte artan sağlık sorunları, düşük istihdam düzeyi ve buna bağlı olarak azalan gelir düzeyi, sosyal sigorta kapsamında sağlanan aylıklara hak kazanamama, aile yapısının küçülmesiyle aile üyelerinin desteğinin azalması, ülkelerin benimsedikleri refah rejimleri, sosyal koruma mekanizmalarının toplumda yaşayan herkesi kapsayacak şekilde planlanmaması gibi nedenler yer alabilmektedir. Yaşlılık döneminde yaşlı bireylerin yoksulluğunun giderilmesi ve refahlarının sağlanabilmesi için ülkelerin refah rejimlerine bağlı olarak farklılaşabilen sosyal koruma mekanizmaları mevcut olup bu mekanizmalardan biri de sosyal yardımlardır. Dünyada ve Türkiye'de nüfusun yaşlanma eğilimi göz önünde bulundurulduğunda hem günümüzde hem de gelecekte sosyal koruma mekanizmalarına daha fazla gereksinim duyulduğu/duyulacağı aşîkârdır. Bu durum ise ülkelerin kamu bütçeleri üzerinde önemli bir mali yük oluşturabilecektir. Çünkü nüfusun yaşlanması ile yaşlılara yönelik sosyal politikalara daha fazla ağırlık verilecek ve sosyal harcamalar içinde bu pay gittikçe artacaktır.

Sosyal koruma mekanizmalarından biri olan sosyal sigorta kapsamına çeşitli nedenlerle dâhil olamayan yaşlı bireylerin, sosyal yardımlardan yararlanabilmesi insan onuruna uygun bir yaşam sürmelerine önemli ölçüde katkı sağlayabilir. Bu çalışma, yaşlı bireylerde yoksulluğun giderilmesi ve refahın sağlanması amacıyla "hak" temelli sosyal yardımlardan yararlanan yaşlı bireylerin sosyal yardımlara ilişkin tutumlarının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de, sosyal yardımlardan faydalanan yaşlıların bu yardımlara yönelik tutumlarını inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüş olup bu çalışmanın literatürdeki boşluğun doldurulmasına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, sosyal yardımlardan faydalanan yaşlı bireylerin bu yardımlara ilişkin tutum ve deneyimlerini keşfetmek olduğundan ve neden, nasıl sorularına yanıt arandığından nitel yöntem tercih edilmiştir. Nitel araştırma, katılımcılarla doğal bir ortamda yoğun ve/veya uzun süreli temas yoluyla yapılmakta ve bireylerin, grupların, toplumların ve organizasyonların günlük ve/veya istisnai yaşamlarını araştırmaktadır (Miles, Huberman ve Saldaña, 2014). Bu çalışmada katılımcıların deneyimleriyle ilgili algıları, düşünceleri, hissettikleri keşfedilmeye çalışıldığından nitel araştırmalarda sıkça kullanılan fenomenoloji deseni tercih edilmiştir. Fenomenoloji, bireylerin deneyimlerine odaklanarak, fenomenlerin adlandırılmadan, kavramsallaştırılmadan veya kuramsallaştırılmadan önce bilinçte nasıl ortaya çıktığını ve anlam kazandığını inceleyen bir yaklaşımdır (Van Manen, 2014). Bu bağlamda, çalışmada cevap aranan sorular katılımcıların deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını ve bu deneyimlerin bilinçlerinde nasıl şekillendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmada cevap aranan sorular “Yaşlı bireylerin sosyal yardıma ihtiyaç duyma sebepleri nelerdir?”, “Yaşlı bireyler, faydalandıkları sosyal yardımları nasıl algılamakta ve bu yardımlara yönelik tutumları nasıl şekillenmektedir?”, “Sosyal yardımlar, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini ve günlük yaşamlarını nasıl etkilemektedir?” şeklinde ifade edilebilir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örneklem tekniklerinden ölçüt örneklem ve kartopu örneklemi kullanılmıştır. Çok aşamalı bir teknik olan (Krippendorff, 2004, s.117) kartopu örneklem ile öncelikle araştırmacıların sosyal çevresi aracılığıyla belirlenen katılımcılara ulaşılmış, ardından bu katılımcılar aracılığıyla benzer sosyal yardımlardan faydalanan diğer bireylere erişilerek çalışma grubu genişletilmiştir. Kartopu örneklem tekniği, yaşlı bireylerin dolandırıcılık ve sahtekarlık risklerine yönelik endişelerinin azalması açısından önemli bir avantaj sağlamıştır. Ölçüt örneklem tekniğiyle ise çalışma grubunda yer alacak katılımcıların seçiminde belirli kriterler esas alınmıştır. İlk kriter, muhtaçlık durumunun Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından tespit edilmesi ve buna bağlı olarak aylık alınmasıdır (65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 1976). İkinci kriter ise, dernekler veya belediyeler tarafından sağlanan nakdi ve aynî yardımlardan yararlanılmasıdır. Çalışmanın dışlama kriterleri ise soruları anlayıp yanıtlayabilecek bilişsel yeterliliğe sahip olmamak (örneğin, demans veya Alzheimer gibi zihinsel sağlık sorunları bulunanlar) ve iletişim kurmada ciddi güçlük yaşayan işitme engeline sahip olmaktır. Bu doğrultuda kartopu örneklemle ulaşılmış olsa da araştırma ölçütleri uyarınca üç katılımcı çalışma grubuna dahil edilmemiştir.

Türkiye’de yaşlı nüfus istatistiklerinde kadınların erkeklere oranla daha fazla olduğu (TÜİK, 2025a) dikkate alınarak, çalışmada kadın katılımcı sayısının erkeklere kıyasla daha yüksek olması öngörülmüştür. Ayrıca, yaşlı kadınların yoksulluktan daha fazla etkilendiğini ve sosyal yardımlardan yararlanma oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Arun ve Arun, 2011; Buz, 2015, s. 7; Tufan, Kılavuz, Özgür, Ayan, Gürdal ve Engin, 2019; Durmaz Bodur, 2022, s. 71). Nitekim, araştırma grubunu 11 kadın ve 4 erkek olmak üzere toplam 15 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışma grubunun 15 kişiden oluşmasının nedeni, veri doygunluğuna ulaşılmasıdır. Her bir görüşmenin ardından yapılan deşifre ve analizler sonucunda, 12. katılımcıdan itibaren elde edilen bulguların önceki katılımcılarla benzerlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu durumu teyit amacıyla 4 katılımcı ile daha görüşme yapılmış ve sonuç olarak yeni temalara ulaşılmamıştır. Bu nedenle, araştırma 15 katılımcı ile tamamlanmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri **Tablo 1’de** sunulmuştur.

Tablo 1*Katılımcılara İlişkin Demografik Veriler*

<i>Katılımcı</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Konut/Isınma</i>	<i>Yardım Çeşidi</i>
K1	85	Kadın	Kendisinin/Soba	65 Yaş Aylığı, Kömür, Gıda, Temizlik
K2	71	Erkek	Kira/Soba	65 Yaş Aylığı, Kömür, Gıda, Temizlik, Elektrik
K3	68	Kadın	Kendisinin/Soba	65 Yaş Aylığı, Kömür, Gıda, Elektrik
K4	70	Kadın	Kira/Soba	65 Yaş Aylığı, Kömür, Gıda
K5	72	Kadın	Kira/Doğalgaz	65 Yaş Aylığı, Temizlik, Gıda, Doğalgaz, Elektrik
K6	80	Kadın	Akrabasının/Soba	65 Yaş Aylığı, Gıda, Temizlik
K7	72	Kadın	Akrabasının/Kira/ Soba	65 Yaş Aylığı, Gıda, Kömür, Elektrik
K8	85	Kadın	Akrabasının	65 Yaş Aylığı, Gıda, Kömür, Temizlik
K9	83	Kadın	Kira/Soba	65 Yaş Aylığı, Gıda, Kömür, Temizlik
K10	82	Kadın	Kendisinin/Soba	65 Yaş Aylığı, Gıda, Kömür, Temizlik, Yemek
K11	80	Kadın	Akrabasının/ Soba	65 Yaş Aylığı, Gıda, Kömür, Temizlik
K12	84	Kadın	Kira/ Soba	65 Yaş Aylığı, Gıda, Kömür
K13	87	Erkek	Kendisinin/Doğalgaz	65 Yaş Aylığı, Elektrik
K14	80	Erkek	Akrabasının/Soba	65 Yaş Aylığı, Kömür, Elektrik
K15	91	Erkek	Kendisinin/Soba	65 Yaş Aylığı, Kömür, Elektrik

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun tercih edilme nedeni, soruların ve açıklamaların, katılımcıların bireysel özelliklerine uygun şekilde kolayca uyarlanabilmesine imkân tanınması (Millwood ve Heath, 2000, s. 26) ve görüşme esnasında ek sorular yöneltilerek eksiklikleri tamamlayabilme imkânı sunmasıdır. Görüşme formunun hazırlanma aşamasında sosyal yardım alanında çalışan iki uzmanla ön görüşme gerçekleştirilmiştir. Uzmanlarla yapılan ön görüşmelerde hangi yardımlardan faydalandığı ve yaşlı bireylerin hangi yardımları talep ettiğiyle ilgili çeşitli sorular yöneltilmiştir. Uzmanlardan alınan geri bildirimlerle görüşme formundaki sorular şekillendirilmiştir. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcının yaşı, cinsiyeti, konut durumu, ısınma türü ve sosyal yardım alma çeşidi gibi demografik bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise katılımcıların sosyal yardımlara ilişkin tutum ve deneyimlerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Bu sorular katılımcıların hangi sosyal yardımlardan faydalandığı, sosyal yardımların bireyin yaşam kalitesi üzerindeki etkileri, yardımların yeterliliği gibi yardım alma deneyimlerinin keşfedilmesine yöneliktir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasında öncelikle katılımcılara çalışmanın amacı hakkında detaylı bilgi sunulmuş ve ardından sözlü onamları alınmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve katılımcıların izniyle ses kaydı alınmıştır. Ses kaydına izin vermeyen katılımcıların yanıtları, araştırmacılar tarafından görüşme esnasında not alınarak yazıya dökülmüştür. Görüşmeler gönüllülük esasına göre gerçekleştirilmiş, tüm süreç boyunca gizlilik ve etik ilkelere riayet edilmiştir. Katılımcılara, herhangi bir sebep olmaksızın istedikleri zaman çalışmadan ayrılma haklarının olduğu açıklanmıştır. Görüşmeler, 2024 yılı Mart-Nisan aylarında, katılımcıların uygunluk durumlarına göre belirlenen gün ve saatlerde evlerine ziyaret gerçekleştirilerek yapılmıştır. Veri toplama süreci, yeni bilgilere ulaşmaya devam edildiği sürece sürdürülmüş; veri doygunluğuna

ulaşıldığında ise görüşmeler sonlandırılmıştır. Katılımcıların kimliklerini korumak amacıyla her bir katılımcıya kod isimler verilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nitel araştırmalarda sıkça kullanılan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, metinlerden veya diğer anlamlı materyallerden kullanım bağlamlarına yönelik tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmayı sağlayan bir araştırma tekniğidir (Krippendorff, 2004, s.18). Görüşme esnasında ses kaydıyla toplanan veriler yazıya dökülmüş ve yazıya dökülen görüşmeler üç kez okunarak detaylı bir şekilde incelenmiştir. Deşifre edilen görüşmelerin çözümlenmesinde MAXQDA programından yararlanılmıştır. Veri analizi sürecinde, kodlama aşamasında önemli noktalar belirlenmiş ve detaylı notlar alınarak analiz derinleştirilmiştir. İlk olarak açık kodlama yapılmış ardından olabildiğince kodlar sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Kodlar, olguyu ve/veya katılımcıları ve onların bakış açılarını anlamanın bir aracı olarak oluşturulmaktadır (Skjott Linneberg ve Korsgaard, 2019, s. 262). Açık kodlama ise, bir metnin açıkça gözlemlenebilir yüzeysel unsurlarıyla ilgilenmektedir (Neuman, 2022, s. 593). Tüm veriler program aracılığıyla kodlandıktan sonra gözden geçirilmiş ve nihai kodlar elde edilmiştir. Ardından metnin içeriğinde yer alan gizli veya dolaylı anlamları ortaya çıkarmaya yönelik bir yaklaşım olan örtük kodlamayla (Neuman, 2022, s. 594) kategorilere ve temalara ulaşılmıştır. Önceden belirlenmiş kategorilerin veya temaların kullanılmasından kaçınılmıştır. Verilerin daha tutarlı ve derinlemesine analiz edilmesi için araştırmacılar bir araya gelerek bulguları birlikte tartışmış, kodlar, kategoriler, temalar arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırmada yaşlılık aylığı almak için belirlenen uygun yaş aralığı olan 65 yaş ve üzerindeki bireylerden oluşan katılımcılar yer almaktadır. Çalışmaya yalnızca evde yaşayan yaşlılar dahil edilmiş; çocuklarıyla birlikte yaşayan yaşlılar araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma, 2024 Mart ve Nisan aylarında gerçekleştirilmiş olup yalnızca çalışma grubundaki katılımcıların görüş ve deneyimlerini yansıtmaktadır.

Geçerlik, Güvenirlik ve Etik Onay

Bu araştırma için etik izin, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan GO 2024/95 karar no ile onay alınmış ve Helsinki Bildirgesinde belirtilen etik ilkelere uyulmuştur. Görüşme sorularının oluşturulma sürecinde uzman görüşüne başvurulmuştur ve literatürden faydalanılmıştır. Veri analizi aşamasında, sistematik ve güvenilir bir değerlendirme sağlamak amacıyla analiz programı kullanılmıştır. Veri analizi sırasında araştırmacılar arası veri üçgenleme yöntemi kullanılarak araştırmanın güvenilirliği ve doğrulanabilirliği sağlanmıştır; böylece yorumların yalnızca tek yazarın anlayışına dayanmadığından emin olunmuştur. Güvenirliği arttırmak için kodlar, temalar ve kategoriler araştırmacılar tarafından tartışılmış ve alanında uzman bir akademisyen tarafından incelenip değerlendirilmiştir. Ayrıca bulgular kısmında katılımcıların ifadelerinden alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular

Sosyal yardımlardan faydalanan yaşlı bireylerin bu yardımlara ilişkin tutum ve deneyimlerine ilişkin “Sosyal Yardıma İhtiyaç Duyulma Sebepleri”, “Sosyal Yardım Algısı ve Tutumları”, “Sosyal Yardımların Yaşlı Bireyler Üzerindeki Etkileri” olmak üzere üç tema keşfedilmiştir. [Tablo 2](#), [Tablo 3](#), [Tablo 4](#)’te temalar, kategoriler ve kodlar sunulmuştur.

Tablo 2*Sosyal Yardıma İhtiyaç Duyulma Sebepleri*

Tema			Kategoriler	Kodlar
Sosyal Yardıma İhtiyaç Duyulma Sebepleri			Yaşlılık Aylığına Hak Kazanamama	Sosyal Sigortalarla İlgili Bilinçsizlik
			Artan Sağlık Sorunları	Geçmişteki Yanlış Kararlar
			Çocuk Desteğinin Olamaması/Azalması	Düşük Gelir Düzeyi,

Tema1: Sosyal Yardıma İhtiyaç Duyulma Sebepleri

Katılımcılara, sosyal yardımlara duyulan gereksinimin nedenleri, geçmiş çalışma deneyimleri, sosyal sigorta durumları ve yaşlılık aylığı taleplerinin sebepleri hakkında sorular yöneltilmiştir. “Yaşlılık Aylığına Hak Kazanamama”, “Artan Sağlık Sorunları” ve “Çocuk Desteğinin Olamaması/Azalması” kategorileri belirlenmiş; bu kategorilerden “Sosyal Yardıma İhtiyaç Duyulma Sebepleri” temasına ulaşılmıştır.

Yaşlılık Aylığına Hak Kazanamama

Katılımcıların sosyal sigortalar kapsamında yaşlılık aylığına hak kazanamama nedenleri olarak “Sosyal Sigortalarla İlgili Bilinçsizlik”, “Geçmişteki Yanlış Kararlar” ve “Düşük Gelir Düzeyi” kodları keşfedilmiştir. Bu nedenler sosyal güvenlik sistemine entegre olmalarını zorlaştırmış ve yaşlılık dönemlerinde ekonomik güvenceden yoksun kalmalarına yol açmıştır.

Sosyal Sigortalarla İlgili Bilinçsizlik.

Katılımcılar ifadelerinde sigortalı çalışmanın önemini yeterince kavrayamadıklarını, maddi imkânsızlıklar ve geçmişteki uygulamalarda ortaya çıkan eksiklikler nedeniyle sigortalı olamadıklarını ifade etmektedir. K1, K13 ve K8’in ifadeleri, geçmişte sigortanın önemini yeterince bilinmemesi ve ekonomik nedenlerle sigorta yaptırılmamasını vurgularken, K11’in anlatısı kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin sigorta sistemine erişimde karşılaştıkları engelleri ortaya koymaktadır. K14’ün ifadesi ise düzensiz ve eksik prim ödemeleri sonucunda sigorta sisteminden yeterince faydalanamama sorununa işaret ederek sosyal güvenlik sistemindeki denetim eksikliklerine dikkat çekmektedir. Bu ifadeler, bireylerin sosyal sigorta sistemine erişimde yaşadığı bilinçsizlik ve maddi imkânsızlıkların, ilerleyen yaşlarında sosyal yardıma olan bağımlılıklarını artırdığını göstermektedir. Sosyal güvenlik haklarından yeterince yararlanamayan bireyler, yaşlılık dönemlerinde güvencesiz kalmakta ve bu durum, sosyal yardımlara duyulan ihtiyacı kaçınılmaz hâle getirmektedir. Katılımcıların sosyal sigortalara ilişkin bilinçsizlikle ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Sigorta ödemedik, yazılsak olurdu, evveli sigorta falan bilmezdik.” (K1)

“Ahırda manda baktım, keçi koyun güttüm, tarlalarda çapa çapaladım, her şeyi yaptım. Sigorta yaptırmadım. Kafa yok, zaten paramız o zaman da yeterli değildi.” (K8)

“Köy yeri ekmek pişiriyoruz, yufka pişiriyoruz. Bir gün gidemedim o gidemediğim gün gelmişler, işçileri sigortayı kaydetmişler gitmişler. Ben kaldım (eskiden sigortacılar gelip sigorta yapıyorlarmış)...İki ineğimiz vardı onla meşgul oldum sonra sattık, ev aldık... Eşime sigortayı yatıralım diye çok şey dedim...Buraya(şehre) geldikten sonrada yapalım dedik ama para yatırırsanız olur dediler. Bu sefer para olmayınca olmadı.” (K11)

“Bir yaşlı 65 yaş aylığı alıyor ama benim gibi bir yerde çalışmamış. Benim ömrümün 15 senesi belediyelerde geçti, sigortam yatmadı, orada birikmiş paramı aldım. 5 sene çalıştım 3 ay çıktı; 3 sene çalıştım 3 ay çıktı; 5 sene çalıştım 8-9 ay çıktı, 15 senede 5 buçuk sene doldurabilmişim.” (K14)

“Dağda orman işinde sigortacılar geldiğinde bize kaçiverin derlerdi ondan sonra biz böyle olacağını bilmiyorduk kaçiverirdik.... yaş zaten 85-86 uğraştığına değmeyecek, hep çalıştım, çok çalıştık biz...sigortaya migortaya kafa eğemedik, o zaman sigorta filan yoktu şimdi beşikteki çocuğa sigorta ediyorlar.” (K13)

Geçmişteki Yanlış Kararlar.

Katılımcıların ifadeleri geçmişte alınan yanlış kararlar nedeniyle yaşlılık aylığına hak kazanamadıklarını göstermektedir. K2'nin yaşadığı adli süreç ve sigortalı iş bulamaması, K7'nin eşinin kazancını içkiye harcaması, K5'in yaşlılık döneminde geçimini nasıl sağlayacağıyla ilgili bir düşüncesinin olmaması ilerleyen dönemlerde ekonomik güvenceden mahrum kalmalarına yol açmıştır. Yanlış kararların yanı sıra, sigortasız çalışma ve ekonomik güvencesizlik gibi sorunlar da bu süreçte etkili olmaktadır. Katılımcıların geçmişteki yanlış kararlarıyla ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“İnsan rahatlığı sever, mesela geçmişte başıma bazı olaylar geldi, kaynımı vurdum, cezaevine girdim çıktım, sabıkam olduğu için sigortalı işe giremedim. Kahvede ocaçılık yaptım ama sigorta yapmadılar, günlük ödeme yaptıkları için Bağ-Kuru kendim ödeyemedim.” (K2)

“Eşim çalışıyordu düğünlere gidiyordu yavrum. Ne olacak kazandı kazandı içkiden geçirdi işte. Şimdi ben bu hallere düşecek insan değildim.” (K7)

“İhtiyaçlar artıyor gençlikte çalışıyordum gelecek diye bakmıyordum ne ihtiyaçsa gidiverip alıp gelip yiyordum e tabi şimdi ihtiyaçlar karşılanamaz hâle geldi. Yaşlandığım için her şey masraf...çalışırken bilmiyorduk her şeyi kendim yapıp alıyordum. Bir hafta işe gidiyordum bir günlük iki günlük işten evimin ihtiyacını görüyordum. Bahardan kışa, kıştan bahara kadar yani şimdi çalışmadığın için her şey para şimdi.” (K5)

Düşük Gelir Düzeyi.

Sosyal yardıma ihtiyaç duyulma sebeplerinden biri de yaşlılık aylığına hak kazanamamaktır. Bu durumun temel nedeni ise bireylerin düşük gelir düzeyi sebebiyle sosyal güvenlik sistemine katkı sağlayamamalarıdır. Özellikle düşük gelirli bireyler, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını, bu nedenle sigorta primlerini ödeyemediklerini ve bu durumun yaşlılık dönemlerinde maddi güvenceden mahrum kalmalarına yol açtığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların düşük gelir düzeyiyle ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Eşimden ayrılıverdim büyük çocuklar dışarıdaydı küçükler yanımdaydı onlar yanımda olunca ben sigorta istemedim, paramı alacağım dedim bir aylık yatırdılar gerisi yok teyzem, çocuklarım ufaktı karınlarını doyurmak zorundayım o zaman 3 kuruş para alıyordum ekmek alıyordum bitiyordu zaten teyzem.” (K3)

“Çalıştım, günlükçülüğe gittim, alana pancar çapasına, otuna, kurutmasına, fasulye toplamaya gittim yavrum öyle bir yere gidip de çalışmadım sigortam yok yaptıramadık parasızlıktan.” (K6)

“Tarla işi yaptık. Afyon ektik, sebze sattık. Kendi kazandığımı kendim harcadım. Kendi işimin anca kendim hakkından geldim. Aylık yazdıramadık çocuklar okudu. Bir tarla anca satın aldık. Sigorta edemedik.” (M12)

Artan Sağlık Sorunları.

Katılımcılar, yaşlılıkla birlikte hastalıkların artması ve fiziksel yeteneklerin azalması nedeniyle sağlık harcamalarının yükseldiğini ve günlük yaşam aktivitelerinin zorlaştığını ifade etmişlerdir. Bu durum, çeşitli sosyal yardımlara olan ihtiyacı da artırmaktadır. Katılımcıların artan sağlık sorunlarıyla ilgili sosyal yardım ihtiyacına yönelik ifadeleri şu şekildedir:

“Yaşlılıkta hasta oldun mu mecbur getirip götürecekler gari kızım, hastalık artıyor daha fazla hastaneye gidiyorsun ihtiyaçlar artıyor.” (K4)

“Gençlikte kendin tarhananı bulgurunu her şeyini ediyorsun. Yaşlandın mı bir şey yapamıyorsun işte azıcık buna üzülüyorum.” (K5)

“Vücuttan düşüyorsun kemikler zayıflıyor, vücut zayıflıyor tabi 100 kilo kaldırıyorsan 25 kiloya düşüyor ben 4 tane çimento torbası götürüyordum sırtımda ama şimdi 50 kiloyu içeriye getiremiyorum.” (K14)

Çocuk Desteğinin Olamaması/Azalması.

Katılımcılara, aile desteğinin mevcut durumu ve bu desteğin azalması hâlinde sosyal yardımları nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Katılımcılar, çocuklarının kendi ekonomik zorlukları ve sorumlulukları nedeniyle kendilerine yeterli destek sağlayamadığını ifade etmişlerdir. Bu durumun yaşlı bireylerin sosyal yardımlara olan ihtiyacını arttırdığı söylenebilir. Katılımcıların çocuk desteğinin olmaması ya da azalmasıyla ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Çocukların, herkesin kendi derdi var. Edebilirlerse işte ellerinden gelirse 2-3 kuruş verecek yani. Çocukların yardımı oluyor olmuyor, sosyal yardımlar olmasa neyle edeceğim.” (K5)

“Ortalık pahalı iki üç kuruş ben aldım mı çocukların da var aylığı filan var da kendilerine ancak onların da çolukları çocukları var karıları var kendilerine ancak yetiyorlar.” (K6)

“Bana hiç kimseden bir destek yok onlar zaten kendilerine ancak bakıyorlar.” (K13)

“Kimin faydası olacak kimsede para yok.” (K14)

Tablo 3

Sosyal Yardım Algısı ve Tutumları Teması

Tema	Kategoriler	Kodlar
Sosyal Yardım Algısı ve Tutumları	Yetersiz	İstihdama Katılım Gereksinimi
		Gıda Giderleri
		Ulaşım Giderleri
		Barınma Giderleri
		Sağlık giderleri
		Ekstra Giderler
	Yeterli	Olmasa Geçinemezdim/Memnunum Yeterli Ama
		Daha Fazla Olsa İyi Olurdu
		İdare Edersen Yeterli

Tema 2: Sosyal Yardım Algısı ve Tutumları

Katılımcılara, yaşlılık dönemlerindeki genel ihtiyaçları, sosyal yardımların bu ihtiyaçları karşılama yeterliliği ve sosyal yardımlara ilişkin beklentilerine yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu sorular çerçevesinde çeşitli kodlar elde edilmiştir. Kodlarla ilgili olarak “Yetersiz” ve “Yeterli” kategorileri keşfedilmiş ve “Sosyal Yardım Algısı ve Tutumları” temasına ulaşılmıştır.

Yetersiz

Katılımcılar, sınırlı gelirleri nedeniyle istihdama katılmak zorunda kaldıklarını ve gıda, ulaşım, barınma, sağlık gibi temel ihtiyaçların yanı sıra beklenmedik ekstra giderleri karşılamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, mevcut sosyal yardımların bu ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Bu durumun, yaşlı bireylerin sosyal yardımları yetersiz görmelerine neden olduğu söylenebilir.

İstihdama Katılım Gereksinimi.

Erkek katılımcıların, yaşlılık döneminde maddi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kayıt dışı çalışmaya devam ettikleri ve sosyal yardımların bu ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı söylenebilir. Katılımcılar, bu durumun yaşlı bireylerin yoksulluğunu artırdığını ve çalışacak güçleri kalmasa dahi çalışmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir.

“Yoksulluk artıyor. Çalışayım desen gücün yok çalışmayayım desen para yetmiyor, ama ben yine iyi kötü çalışıyorum çalışsam ne edeyim.” (K14)

“Çalışmazsam yetmiyor. Çalışıyorum, bağ bellerim, ağaç budarım, kara toprağın üstünde ne varsa onu yaparım sürekli de iş çıkmıyor.” (K13)

Gıda Giderleri.

Katılımcılar, gıda yardımı alsalar dahi bu yardımların beslenme ihtiyaçlarını tam olarak karşılamadığını ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle temel gıda maddelerine erişimde zorlandıklarını belirtmiştir. Bu durum, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ve mevcut sosyal yardımlara karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerine neden olmaktadır.

“...kış geçti gitti bir tane portakal yemedim, elma yemedim yavrum. Geçen gün kavun istedi amcan hasta ya. Amcan öyle ölüverirse dedim içimden çıkmaz dedim, gittim o gün ona kavun alıverdim o bile zorladı beni. O yönlerden korkuyorum.” (K7)

“Kutunun (gıda kolisi) içinden birer kilo çıkıyor. Şeker, çay onlarla idare edebiliyorum. Fakat bir onlarla da olmuyor illa bir pazara çıkacağım. Pazarda bir şeyler canım istiyor. Sırt giydiğini istemiyor ama boğaz istiyor. Mesela yeşillikler olsa meyve gibi şeyler olsa onları istiyor.” (K8)

“Hastaneye gidersen mesela ona göre harcamalısın. Mesela diyelim et yiyesin geldi bir tavuk 225 TL onu haftada alamazsın da 15-20 günde bir alabilirsin.” (K14)

Ulaşım Giderleri.

Katılımcıların ifadelerine göre, sağlık hizmetlerine erişim konusunda ulaşım ve ekonomik engeller gibi çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Özellikle, taksi ücretlerinin yüksekliği ve fiziksel kısıtlamalar, yaşlıların düzenli sağlık kontrollerine gitmelerini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, bazı yaşlı bireyler, muhtarların sağladığı ulaşım hizmetlerinden faydalanabilmektedir. K9'un deneyiminde olduğu gibi, muhtarın kendi aracıyla hastaneye götürüp getirmesi, ulaşım sorununu kısmen çözmektedir. Ancak bu tür hizmetlerin her yaşlı için ulaşılabilirliği ve sürdürülebilirliği sınırlıdır.

“Amcanın kalp ve koah hastalığından altı ayda bir kontrole muhakkak gitmesi lazım. Gidemiyoruz. Bir taksi tutsak gitsek 1.000 TL istiyorlar gidiş geliş.” (K7)

“Bir yere gideceği zaman götürüp gidemiyor. İhtiyacım olduğu zaman diyemiyorum. Bir kere desen bir daha diyemiyorum. Her gün ele yüzüm olmuyor.” (K10)

“Ben yürüyemiyorum hastaneye gidemiyorum. Muhtar götürüp getiriyor. Koskoca arabayı getiriyor nereye gideceksem götürüp getiriyor. Kendi arabasıyla götürüyor. Kendi arabasıyla bak dün doktora geldik, öbür gün gittik. İki gün beni götürdü getirdi.” (K9)

Barınma Giderleri.

Katılımcılar barınma giderleri konusunda ciddi zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle, geliri olmayan ve kirada oturan yaşlılar, artan kira bedelleri nedeniyle mevcut sosyal yardımlarla geçinmekte oldukça zorlanmaktadır. Bu durum, yaşlı bireylerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması için daha kapsamlı sosyal konut projelerine duyulan gereksinimi ortaya koymaktadır.

“Devletin tek yapmadığı şey benim gibi kirada oturan, geliri olmayan yaşlılara bir oda bir salon ev yapması lazım, barınma imkânı sağlasın, TOKİ mesela bir sürü bina yapıyor, bize de 2 bina ayırsalar, biz öldüğümüzde devlete kalsın yine, en büyük sorunumuz ev bizim.” (K2)

“Şimdilik ev kirası artmasa iyi kötü idare edeceğim yani işte ev kirası artarsa o zaman yetmeyecek yani. 65 yaş aylığından 2000 TL yatırıyorum şimdi geriye 2000 TL kalıyor artan işte harcasan yetecek mi?” (K5)

Sağlık Giderleri.

Katılımcıların ifadeleri, 65 yaş aylığının ilaç giderlerini karşılamada yetersiz kaldığını ve daha önce ücretsiz olan bazı ilaçların artık ücretli hale gelmesinin, yaşlı bireylerin sosyal yardımlara olan ihtiyaçlarını artırdığını ve bu durumun sosyal yardım algılarını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

“İlaç parası çok veriyoruz yavrum...devamlı ilaç alıyorum. Ne olsa çok para veriyorsun. Biraz sıkıntı yaratıyor, bayağı bir yaratıyor.” (K7)

“Şimdi ilaçlardan ücreti karşılanmayanlar var. Mesela ufacık poşet öylece ilaçlar 240TL. Karşılanmayan ilaçlar oluyor içinde. Aldığım 65 yaş aylığı yeterli olmuyor. Yetmiyor ama yetirmeye çalışıyorum.” (K8)

“Astım ilaçlarına para vermiyordum ama şimdi alıyorlar.” (K15)

Ekstra Giderler.

Katılımcıların ifadeleri, yaşlı bireylerin barınma koşulları ve ev bakım ihtiyaçlarıyla ilgili önemli sorunları ortaya koymaktadır. Evinin çatısının akması, yakıt yardımlarının kalitesiz olması nedeniyle ısınma sorunları ve ek maliyetler, ev eşyalarının bozulması durumunda karşılaşılan yüksek tamir veya yenileme maliyetleri, sabit ve sınırlı geliri olan yaşlı bireyler için ciddi ekonomik yük oluşturmaktadır.

“Mutfak buz gibi oradan geliyor oda buz gibi, yemek yapamıyorum (mutfak ile oturduğu odanın kapıları dışarıda ayrı ayrı odalar) ...Evim akıyor...üstü akıyor. Üstüne mesela çimento dökülecek kiremit değişecek.” (K8)

“Geçenlerde...buzdolabım bozuldu. 15.000 TL tamir parası. Amcan dedi iyi kötü yemeyelim içmeyelim dolap alalım 25 senelik dolap dedi. Çocuklara söyledim, birazcık onlar yardım etti, biraz da ben borca girdim. Onu ödeyeceğim diye bayağı sıkıntı çekiyorum.” (K7)

“Kömür veriyorlar yanmıyor on para etmez. Sobayı 10 sefer silktirmek (temizletmek) zorunda kalıyorum. 150 TL'ye silkiyorlar. İki üç gün geçti mi tütüyor.” (K9)

Yeterli

Katılımcıların, devletin sağladığı sosyal yardımlarla temel ihtiyaçlarını karşıladıklarını ve bu desteklerden memnun olduklarını ifade etmeleri, sosyal devlet anlayışının olumlu bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Katılımcıların ifadeleri, sosyal devlet anlayışının kendilerini olumlu etkilerini ve devlet destekli sosyal hizmetlerin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Olmasa Geçinemezdim/Memnunum.

Katılımcıların ifadeleri, mevcut sosyal yardımlardan memnuniyet duyduklarını ve bu desteklerin temel ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynadığını göstermektedir. K3 aldığı sosyal yardımlar olmasaydı çalışmak zorunda kalacağını, geçinemeyeceğini belirtirken; K6 ihtiyaçlarını karşılamada sosyal yardımların yeterli olduğunu vurgulamaktadır. Bu ifadeler, katılımcıların sosyal yardımlara karşı olumlu bir tutum sergilediklerini ve desteklerin eksikliklere rağmen yaşamlarını kolaylaştırdığını göstermektedir.

“Olmasa teyzem, bu halde mecburen çalışmaya gitmek zorundayım. Sonuçta çalışıp yemek lazım, aç duracak halim yok. Ekmek parasını kazanmak için ya çapaya gideceğim ya da bir komşuyla iş tutacağım. Devlet üç kuruş verdi, teyzem de iyi kötü ekmeğimizi alıp yiyebiliyoruz, Allah bin kere razı olsun.” (K3)

“İhtiyaçlarımı karşılamaya yetiyor yavrum zaten ne kadar yiyeceğim.” (K6)

İdare Edersen Yeterli/Yeterli Ama Daha Fazla Olsa İyi Olurdu.

Katılımcıların ifadeleri, mevcut sosyal yardımların temel ihtiyaçları karşılamada belirli bir katkı sağladığını; ancak yardımların miktarının artırılmasının yaşam kalitelerini iyileştireceğini göstermektedir. K3, maaş miktarının biraz daha artırılmasının destek olacağını belirtirken; K1 ve K11 tutumlu davranarak mevcut

yardımlarla geçinmeye çalıştığını ifade etmektedir. Bu durum, yaşlı bireylerin mevcut sosyal yardımlardan memnun olduğunu ancak bu yardımların artırılmasının yaşam standartlarını yükselteceğini göstermektedir.

“Maaş miktarı azıcık daha olsa destek olur tabi, biraz daha iyi olur.” (K3)

“Tutumlu olursan idare edersen olur.” (K1)

“Pirinci, bulguru, fasulyesi, zeytinine kadar var içinde çok şükür. Başka ihtiyaçlar da oluyor tabi. Yetmiyor ama yetirmeye çalışıyorsun.” (K11)

Tablo 4

Sosyal Yardımların Yaşlı Bireyler Üzerindeki Etkileri Teması

Tema	Kategoriler	Kodlar
Sosyal Yardımların Yaşlı Bireyler Üzerindeki Etkileri	Olumsuz Etkisi	Toplumsal Katılımın Sağlanamaması
		Kendini Maddi Sıkıntı İçinde Hissetmesi
	Olumlu Etkisi	Yaşamı Sürdürme Motivasyonunun Artışı
		Kendini Güvende Hissetme Bağımsızlığını Sürdürme

Tema 3: Sosyal Yardımların Yaşlı Bireyler Üzerindeki Etkileri

Katılımcılara, sosyal yardımların olması ya da olmaması durumunda yaşamlarının nasıl etkileneceği ve yardımların sosyal çevrelerinde bağımsız bir yaşam sürmelerine olanak sağlayıp sağlamadığına yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu sorular çerçevesinde “Olumsuz Etkisi” ve “Olumlu Etkisi” kategorileri kodlar ile ilişkilendirilerek keşfedilmiş ve kategorilerden “Sosyal Yardımların Yaşlı Bireyler Üzerindeki Etkileri” temasına ulaşılmıştır.

Olumsuz Etkisi

Katılımcıların ifadelerinde, maddi yetersizlikler nedeniyle toplumsal katılımlarının kısıtlandığı ve kendilerini maddi sıkıntı içinde hissettikleri keşfedilmiştir. Bu durum, sosyal yardımların yaşlı bireyler üzerindeki olumsuz etkileri arasında değerlendirilmektedir.

Toplumsal Katılımın Sağlanamaması.

Katılımcıların ifadeleri, yetersiz gelirin toplumsal katılımı olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. K14 torunlarına hediye vermekte zorlandığını belirterek aile içi etkileşimlerinin sınırlanabileceğini ifade etmektedir. Benzer şekilde K6 ve K11 maddi yetersizlikler nedeniyle sosyal etkinliklere katılamadıklarını ve bu durumun yalnızlaşmalarına ve toplumsal katılım eksikliğine yol açtığını belirtmişlerdir.

“Paranı ona göre harcamalısın çoluk çocuk geliyor eline para vermesen olmuyor. Şimdi toruna 10 TL versen çocuk bir tane kek alamıyor 50 TL vermelisin en az...çocuğa 20 TL verdin mi yüzüne bakıyor çocuk bir şey alınmaz o parayla diye.” (K14)

“Misafirim gelmiyor ben de gitmiyorum yavrum kendi halımda kendi çulumda oluyorum...kendime ancak yetiyor aylığımla fazla bir şey alamıyorum sadece bana yetiyor.” (K6)

“Fazla arkadaş yanına oraya buraya gidemiyorum. Neden, işte param yetmez diye kendi kendime idare ediyorum, gitmiyorsun şunun bunun yanına. Gel diyorlar ama gitmiyorum.” (K11)

Kendini Maddi Sıkıntı İçinde Hissetmesi.

Katılımcıların ifadeleri, yaşlı bireylerin sosyal yardımlara rağmen maddi sıkıntı içinde olduklarını ve bu durumun yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. K3 ve K4 yaşlılık döneminde yoksulluğun derinleştiğini ve temel ihtiyaçların karşılanmasında zorluklar yaşandığını belirtmektedir. K15 ise 65

yaş aylığına muhtaç olduğunu ifade etmiş, ancak yine de bu yardımı istemediğini ve açlıktan ölse bile bunu dile getirmeyeceğini söylemiştir.

“Fakir ne etsin, fakir iyice düştü yaşlandın mı yarın gidemeyeceksin gelemeyeceksin çoluk çocuk getirirlerse yiyeceksin getirmezlerde yemeyeceksin” (K3)

“Kızım ayağa kalkamadın mı ne edeceksin el verirse yiyeceksin el vermezse ne edeceksin. Yoksulluk işte öyle.” (K4)

“Buna (65 yaş aylığı) muhtacım ama isteyici değilim açlığımdan ölüyor olsam yine de bir şey demem” (K15)

Olumlu Etkisi

Katılımcıların ifadelerinde, sosyal yardımların maddi yetersizlikleri kısmen gidermesine rağmen, yaşam motivasyonlarını artırdığı, kendilerini güvende hissettikleri ve bağımsızlıklarını sürdürdükleri gözlemlenmiştir. Bu durumlar, sosyal yardımların yaşlı bireyler üzerindeki olumlu etkileri arasında değerlendirilebilir.

Yaşamı Sürdürme Motivasyonunun Artışı.

Katılımcıların ifadeleri, sosyal yardımların yaşlı bireylerin yaşam motivasyonunu artırmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Örneğin, K11, devletin sağladığı yardımlar sayesinde hayatta kaldığını ve bu destekler olmasaydı yatakta yatarken ölebileceğini belirtmektedir. Benzer şekilde, K10, sosyal yardımlar sayesinde istediği yiyecekleri alabilmenin, yemek pişirebilmenin kendisini daha iyi hissettirdiğini ifade etmektedir. K8 ise aldığı yardımlar sayesinde kendini güvende hissettiğini ve bu destekler olmasa kimsenin yüzüne bakmayacağını dile getirmektedir. K2 sosyal yardımlar olmasaydı intihar edebileceğini söyleyerek, bu desteklerin yaşamını sürdürme motivasyonunu ne denli etkilediğini vurgulamaktadır. Bu ifadeler, sosyal yardımların yaşlı bireylerin yaşam kalitesini ve hayata bağlılıklarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

“Nasıl edeceğiz ölür giderdik. Kaç senedir yemeyerek içmeyerek kuru kuru yatakta yatarken öldürdük. Allah razı olsun. Ben gece gündüz dua ediyorum. Devlete, bu işleri yapan insanlarımıza hepimize.” (K11)

“Daha kötü olurdum. Daha kötü hissederdim. İstediyimi alamayınca yemek pişirmeyince daha kötü olurdum.” (K10)

“Yardım aldığım için kendimi güvende hissediyorum tabi. Ona çok seviniyorum. Almasam ne olacak sonu yok ya kendini bir yere atacaksın sonu ölüm. Gene onların sayesinde. Öyle olmasa yüzüne bakan olmaz. Evladın olsa da yüzüne bakan olmaz hiç.” (K8)

“İntihar ederdik ne yapalım.” (K2)

Kendini Güvende Hissetme.

Katılımcıların ifadeleri, 65 yaş aylığı ve benzeri sosyal yardımların, yaşlı bireylerin mali güvenliklerini artırarak yaşam kalitelerine olumlu katkılar sağladığını göstermektedir. K5 maaş gününün yaklaşmasının kira ödeme kaygısını azalttığını belirtmektedir. K8 bu yardımlar sayesinde ihtiyaçlarını karşılayabildiğini ve bunun kendisine güven verdiğini ifade etmektedir. K12 sosyal yardımların olmaması durumunda çocuklarına yük olacağını, K13 ise bu desteklerle borçlarını ödeyebildiğini ve güvende hissettiğini dile getirmektedir. Bu ifadeler, sosyal yardımların yaşlı bireylerin ekonomik güvenliklerini sağlayarak, yaşam kalitelerini artırdığını ve aile içi bağımlılığı azalttığını göstermektedir.

“65 yaş aylığının günü geliyor diye seviniyorum. Her ay temizlikçiler geliyor. Kira gelmeden maaş günüm geliyor diyorum. Maaşın gelmesi kaygımı azaltıyor tabi yoksa ev sahibi kirayı ver derse nerden bulacaksın.” (K5)

“O yardımlar bana güven veriyor. Mesela bir şey alabilirsin, iki kilo alacağım şeyi bir kilo alacaksın. Tadım olabilir. İstediyim bir şeyi alabiliyorum. Yetirebilirsen yetiyor.” (K8)

“Güvende hissediyorum haliyle hiç olmazsa borcum varsa ayın 10’unda vereceğim diyorum.” (K13)

Bağımsızlığını Sürdürme.

Katılımcıların ifadeleri, yaşlı bireylerin sosyal yardımların eksikliği durumunda çocuklarına bağımlı hale gelme endişesi taşıdıklarını ve bu bağımlılığın hem kendileri hem de çocukları için zorluklar yaratabileceğini göstermektedir. Örneğin K5 65 yaş aylığı olmasa çalışmayan bir bireyin çocuklarından sürekli maddi talepte bulunmasının zor olacağını ve kendi evinde bağımsız yaşamının daha tercih edilir olduğunu belirtmektedir. K1, çocuğunun kendisini yanına almak istemesine rağmen kendi evinde kalmayı tercih ettiğini, gelininin evinde uzun süre kalmanın zorluklarını vurgulamaktadır. K6 ve K11 sosyal yardımların olmaması durumunda çocuklarına bağımlı kalacaklarını ve bunun istenmeyen bir durum olduğunu ifade etmektedirler.

“Nerde sürdüreceksin, bir imkânım yok vermeseler ne edeyim onu da almasam (65 yaş aylığı) ben çalışmayan insanım. Nerden bulacak çocuklara her gün ne diyeceğim zor olur. Kendi evinde yerinde kendin durduğun daha başka hatta çoluğun çocuğun yanında dursan çocuğunun akli eren var ermeyen var senin derdini bilmez.” (K5)

“Çocuğum seni götürelim diyor, benim rahatım iyi, gitmek istemiyorum. Gelinin yanına gitmek istemiyorum, el kızı, kaç gün sığacaksın.” (K1)

“Yardım olmasa mecbur çocuklar bakacaklar, çocukların başına engel olacaksın tabi.” (K6)

“Başka gelirim olmadığından çoluk çocuğa kaldın mı yandın.” (K11)

“Olmasa çocuklarıma yük binecekti.” (K12)

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada yaşlı bireylerin sosyal yardıma ihtiyaç duyma nedenlerine ilişkin verilen yanıtlar doğrultusunda elde edilen bulgular, Sosyal Yardıma İhtiyaç Duyulma Sebepleri” teması altında toplanmıştır. Yaşlılık döneminde sosyal koruma mekanizmaları içinde yer alan sosyal yardımlara ihtiyaç duyulmasının nedenleri irdelenirken sadece yaşlılık döneminin değil yaşlılık öncesi dönemin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada yaşlılık döneminde yaşlı bireylerin sosyal yardıma ihtiyaç duyma nedenleri “yaşlılık aylığına hak kazanamama”, “artan sağlık sorunları” ve “çocuk desteğinin olamaması/ azalması” olmak üzere üç kategori etrafında tartışılmıştır. “Yaşlılık aylığına hak kazanamama” kategorisinde yaşlı bireylerin yaşlılık öncesi dönemde sosyal sigortalarla ilgili bilinçsizliği, geçmişte sosyal sigortalılık ile ilgili aldığı yanlış kararlar ve düşük gelir düzeyine sahip olma nedenlerinden dolayı sosyal yardımlara ihtiyaç duyulduğu görülmüştür. Bu çalışmada katılımcıların sigortalı olarak çalışmanın yaşamları boyunca sağlayacağı sosyal korumaya yönelik yeterince bilinçlerinin olmadığı, sigorta yaptırmak istediklerinde de ekonomik nedenlerden dolayı yaptıramadıkları ya da sosyal sigorta kapsamında yaşlılık aylığına hak kazanabilmek için sağlanması gereken prim gün sayısını eksik ve düzensiz prim ödemeleri gerçekleştirmelerinden dolayı tamamlamadıkları bulunmuştur. Bu çalışmada yaşlı bireyler esasında yaşlılık öncesi dönemde gelir sağlayan bir işte çalışmış ancak sosyal sigorta primi ödemiş ve yaşlılık aylığına hak kazanamamıştır. Dolayısıyla yaşlılık döneminde sosyal yardım ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Burada da görüldüğü üzere kayıtlı istihdam olarak da ifade edilen sigortalı çalışmanın önemi vurgulanmaktadır. Sigortalı çalışma sadece çalışılan dönemde bireylere sosyal koruma sağlamamakta olup yaşamın geri kalanında da koruma sağlamaktadır. Başka bir deyişle sigortalı çalışma yaşamın tamamı üzerinde hem sigortalı birey hem de aile üyelerine yönelik sosyal koruma sağlamaktadır. Kayıt dışı istihdam oranı 2024 yılında %26,5 (erkek %23,4, kadın % 32,9), tarımda kayıt dışı istihdam oranı %82(erkek %75,4, kadın %91,1) ve tarım dışı kayıt dışı istihdam oranı %16,9 (erkek %15,7, kadın %19,4) olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2025b). Kayıt dışı istihdam oranı cinsiyet itibarıyla değerlendirildiğinde, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla kayıt dışı istihdamda yer aldığı, tarım ve tarım dışı istihdam oranları itibarıyla değerlendirildiğinde ise en fazla kayıt dışı istihdamın

tarımında yer aldığı verilerden görülmektedir. Bu veriler yaşlılık döneminde sosyal yardımlara ihtiyaç duyacak ve faydalananacak kişi sayısı bakımından göz önünde bulundurulmalıdır. Dünya ölçeğinde primli emeklilik sistemlerinden kadınların %49,2'si ve erkeklerin %63,2'si maaş almaktadır. Vergiyle finanse edilen emeklilik sistemlerinden maaş alanlarda ise bu oran kadınlarda %34,2 ve erkeklerde %26,9'dur (ILO, 2024, s. 177). Söz konusu bu verilerden primli emeklilik sistemlerinden en fazla erkeklerin ve primsiz emeklilik sistemlerinden ise en fazla kadınların maaş aldığı görülmektedir. Yine bu çalışmada sosyal sigortalar kapsamında yaşlılık aylığına hak kazanamama nedenleri arasında yaşlılık öncesi dönemde bireylerin düşük gelire sahip olmaları, buna bağlı olarak elde ettikleri gelirle temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlandıkları ve sosyal sigorta primini ödemeye ekonomik durumlarının elverişli olmadığı bulunmuştur. Buradan da anlaşılabacağı üzere sosyal sigortalar kapsamında yer alabilmek için kayıtlı istihdamda yer almak kadar emeğin karşılığında elde edilecek ücret düzeyi de önemli ve temel belirleyicidir.

Yaşlı bireylerin sosyal yardıma ihtiyaç duymasının temel nedenlerinden biri de yaş ile “*artan sağlık sorunları*”dır. Olgun ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada %61,8'inin hipertansiyon, diyabet ve kalp yetmezliği gibi kronik bir hastalığa sahip olduğu, %71,2'sinin kas gücü zayıflığı ve yürümede sorun gibi kas iskelet sistemiyle ilgili sağlık sorununa sahip olduğu, %65,6'sının da ödem, yorgunluk ve çarpıntı gibi kardiyovasküler sistemle ilgili sağlık sorunlarının olduğu bulunmuştur. Aylaz, Güneş ve Karaoğlu (2005) yaptıkları çalışmada yaşlı bireylerin en yaygın fiziksel sağlık sorunları arasında eklem ağrısı, yüksek tansiyon, ülser, prostat, kalp damar hastalıkları gibi sağlık sorunlarını bulmuştur. Ayrancı ve ark. (2005) dolaşım sistemiyle ilgili sorunları yaşlı bireylerde en sık görülen sağlık sorunu olarak bulmuştur. Yaşlılıkta sağlık sorunlarının artması ile yaşlı bireylerin yaşam kaliteleri olumsuz etkilenmekte, günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirmede söz konusu sağlık sorunları zorluk oluşturmaktadır. Bu çalışmada da katılımcılar yaşla birlikte sağlık sorunlarının arttığını ve fiziksel yeteneklerinin azaldığını belirtmiştir. Söz konusu bu nedenlerin yaşlı bireylerin sağlık harcamalarını arttırdığı ve günlük yaşam aktivitelerini de zorlaştırdığı bulunmuştur. Yaş ile birlikte sağlık sorunlarının artması yaşlı bireyler bakımından istihdama katılımı da olumsuz etkilemekte olup sosyal yardımlara duyulan ihtiyaç artabilmektedir. Liu, He ve Gao (2024) yaptıkları çalışmada sosyal emeklilik sisteminin kırsal yaşlı bireylerin fiziksel işlevlerini ve kendi değerlendirdikleri ruh sağlıklarını olumlu ve önemli şekilde etkilediğini bulmuştur. Yuan ve ark. (2022) yaptıkları çalışmada emeklilik yardımının kırsal katılımcıların sağlık düzeyini bilhassa düşük gelire sahip nüfus açısından iyileştirebileceğini bulmuştur. Hessel ve ark. (2018) yaptıkları çalışmada primsiz emeklilik programının erkekler arasında kendi bildirilen sağlık durumlarında önemli fakat küçük iyileştirmelere ve aynı zamanda hastane yatışlarında azalmalara da neden olduğuna dair kanıtlar bulunmuştur. Literatürdeki çalışmalarda yaşlılara yönelik uygulanan sosyal emeklilik sistemlerinin yaşlı bireylerin sağlık durumlarını olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Çalışmada yaşlı bireylerin sosyal yardıma ihtiyaç duyma nedenlerinden bir diğeri de “*çocuk desteğinin olamaması ya da azalması*”dır. Aile yapısının küçülmesi, yaşlı bireylerin çocuklarının yaşlı bireylerle farklı şehirlerde yaşamaları, yaşlı bireylerin çocuklarının kendi ekonomik zorlukları ve sorumlulukları gibi çeşitli nedenler yaşlıların sosyal yardımlara duydukları ihtiyacı arttırmaktadır. Türkan ve Sezer (2017) yaptıkları çalışmada yaşlıların çoğunluğunun (%75,7) çocuklarından herhangi bir maddi destek almadığını bulmuştur. Ak ve Közleme (2017) yaptıkları çalışmada yaşamlarını sürdürmek için yaşlıların %79,2'sinin başkalarından herhangi bir ekonomik destek almadığını, %14,8'inin çocuklarından ekonomik destek aldığını bulmuştur. Kim ve Cook (2011) yaşlı Korelilerin yaklaşık %70'inin çocuklarından finansal transfer aldıklarını ve çocuklarının söz konusu bu transferlerinin de yaşlı yoksulluğunu önemli ölçüde azalttığını bulmuştur. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında bulgularımıza benzer olarak yaşlılık döneminde çocuklarından yeterli düzeyde ekonomik destek alamayan yaşlıların yoksulluklarının arttığı ve daha fazla sosyal yardım ihtiyacını ortaya çıkardığı söylenebilir.

Yaşlı bireylerin faydalandıkları sosyal yardımları nasıl algıladıkları ve bu yardımlara yönelik tutumlarının nasıl şekillendiğine dair verilen yanıtlar doğrultusunda elde edilen bulgular, sosyal yardım algısı ve tutumları temasında şekillenmiştir. Sosyal yardımların algılanışı ve bireyler üzerindeki etkisi, yardımların ne derece yeterli olduğuna göre değişkenlik göstermektedir. Çalışmalarda genellikle sosyal yardımın “yetersiz” ve “yeterli” olmak üzere iki kategori etrafında tartışılmıştır. “Yetersiz” kategorisinde yaşlı bireyler için en temel gereksinimler arasında gıda, ulaşım, barınma, ilaç ve ekstra giderler gibi ihtiyaçlar öne çıkmaktadır. Yetersiz olarak algılanan sosyal yardımlar, genellikle bu giderleri karşılamada yeterli olamayan veya sadece geçici bir rahatlama sağlayan yardımlar olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmanın bulgularına göre, erkek yaşlı bireyler, gelir yetersizliği nedeniyle kayıt dışı ve zorlayıcı işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Benzer şekilde, Açık Turğuter ve Şık (2024) tarafından 65 yaş ve üzeri bireylerle (6 erkek, 1 kadın) yapılan araştırmada, katılımcıların geçimlerini sağlamak amacıyla sigortasız, emek yoğun işlerde günde 9-10 saat çalıştıkları ve bu yoğun çalışma temposunun fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan çeşitli zorluklara yol açtığı ifade edilmiştir. Bu bulgular, yaşlı bireylerin mevcut şartlar altında istihdama katılım gereksiniminin kaçınılmaz hale geldiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulgularından bir diğerine göre, katılımcılar gıda yardımı almalarına rağmen bazı gıda ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadıklarını, meyve ve et gibi ürünlere her zaman erişemediklerini (gıda güvensizliği yaşadıklarını) ve yardım kolilerinde genellikle kuru bakliyat bulunduğu ifade etmiştir. Literatürde de benzer bulgular mevcuttur. Gundersen ve Ziliak (2015) tarafından yapılan çalışmada düşük gelir seviyelerinin ve emeklilik maaşlarının yetersizliğinin, yaşlı bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekmelerine yol açabildiğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda düşük gelirli yaşlı bireyler, besleyici ve yeterli bir beslenme düzenini temin etme, hazırlama ve tüketme konusunda; yetersiz gelir, uygun gıda depolama olanaklarının eksikliği, fiziksel engellerin yemek hazırlamayı zorlaştırması, marketlere erişimde güçlükler ve alışveriş yaparken yaşanan sorunlar gibi zorluklarla da karşılaşabilmektedirler (Wylie, Copeman ve Kirk, 1999; Guthrie ve Lin, 2002, s. 40). Bu durum, sağlıklı ve dengeli bir beslenme için gerekli besinleri temin etmelerini zorlaştırabilmektedir. Rosales, Mattos ve Julião (2023) Brezilya’da uygulanan Sürekli Yardım Programı’nın yaşlı bireylerin beslenme durumu ve gıda güvenliği düzeylerine etkisini değerlendirmek amacıyla yaptıkları araştırmada programdan faydalanmanın yaşlı bireylerin gıda güvenliğine sahip olma olasılığını artırdığını bulmuştur. Hessel ve arkadaşları (2021) sosyal emeklilik programının yoksul yaşlılarda gıda güvensizliğini azalttığını, benzer şekilde Emery, Fleisch ve McIntyre (2013) ise federal emeklilik yardımlarındaki artışın, düşük gelirli Kanadalı yaşlılarda gıda güvensizliğini azalttığını bulmuştur. Yaşlıların yaşamlarını sürdürebilmek için temel ihtiyaçlarına erişim sağlamada devlet desteklerinin kritik önem taşıdığı ve yaşlı nüfusun artışıyla birlikte, yaşlı bireylerin beslenme ve gıda güvenliği konularının, gelecekteki araştırmalar için Türkiye’de önemli bir odak noktası olabileceği söylenebilir.

Bu çalışmada ulaşılan önemli bulgulardan bir diğeri ulaşım giderleridir. Katılımcılar, ulaşım giderlerinin önemli bir harcama kalemi olduğunu belirtmiş, hastaneye tedavi amaçlı gitmek için sıklıkla taksi tutmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Taksi kullanmak zorunda kalmalarının sebepleri arasında çocuk desteğinin bulunmaması ve yaşlılık nedeniyle diğer ulaşım araçlarını acil durumlarda kullanmanın mümkün olmaması gibi etkenler bulunmaktadır. Küçük’ün (2021, s. 267) çalışmasında yaşlıların sağlık sorunları nedeniyle ulaşım aracı olmadığında genellikle araç kiralama veya komşularından yardım alma gibi geçici çözümler bulunduğunu, bu durumun ise toplu ulaşım yetersizliğinin yaşlılar için ciddi zorluklar oluşturduğunu göstermektedir. Buz ve Beydili’nin (2015, s. 568) yalnız yaşayan yaşlı kadınlarla yaptığı araştırmada, katılımcıların hastaneye gitmek için birine ihtiyaç duydukları, toplu taşıma araçlarının yanı sıra taksi kullandıkları ve bu doğrultuda toplu taşıma araçlarının yaşlı bireyler için daha uygun hale getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Uyanık ve Yüksel’in (2018) çalışmasında kırsal bölgede yaşayan yaşlıların verilen hizmetlerden yararlanabilmesi için ulaşım desteği sağlamada muhtarın etkin olduğu görülmüştür. Benzer

şekilde bu çalışmada da katılımcıların bazılarının hastaneye ulaşımının muhtar tarafından karşılandığı tespit edilmiştir. Böylesi bir durum yaşlı bireylerin ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve karşılanmasında muhtarların aktif rol almasının fayda sağlayabileceğini de ortaya koymaktadır.

Bir diğer bulgu olan yaşlı bireylerin barınma ihtiyacının, literatürdeki çalışmalarla da örtüştüğü görülmektedir (Akan, 2023, s. 151; Gürel, Karaman ve Yaman, 2024, s. 763). Özellikle kirada kalan yaşlı bireyler geçimlerini sağlamakta zorlandıkları görülmüştür. Yaşlıların barınma ihtiyaçlarını karşılamak için kapsamlı sosyal konut projeleri, geleceğe yönelik sürdürülebilir çözümler sunulabilir. Bazı katılımcılar, gelir yetersizliği nedeniyle ilaçların katkı paylarını ödeme noktasında sağlık giderleri konusunda zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yaşlı bireyler, yaşlanmanın getirdiği artan sağlık sorunları sebebiyle artan harcamalar ve azalan gelirler nedeniyle ekonomik zorluklarla karşılaşmaktadır (Sarı, 2021, s. 164; Şeker ve Kurt, 2018, s. 10). Aguila, López-Ortega ve Gutiérrez Robledo (2018), primsiz emeklilik programlarının yaşlı yetişkinlerin kırılganlığı üzerindeki etkilerini araştırarak, aylık ödemelerin sağlık hizmetlerine harcanma olasılığının yüksek olduğunu bulmuştur. Dolayısıyla, yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte sağlık harcamalarının finansmanı ve bu alandaki politikalar giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Önemli bulgulardan bir diğeri olan yaşlı bireylerin ev bakım, tamir, tadilat ve ev eşyası gibi ekstra giderleridir. Sosyal yardımların bu tür temel ihtiyaçları karşılamakta yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Benzer şekilde Yıldırım (2007, s. 989) ve Kavalcı, İbrahimoglu ve Çamur (2024, s. 54) tarafından yapılan çalışmalarda yaşlıların gelirlerinin düşmesi nedeniyle evlerini onaramadıkları ve yaşlı bireylerin, günlük yaşam, ev ihtiyaçları, giyim, kira ve sağlık hizmetleri gibi temel gereksinimlerini karşılamakta zorluk çektikleri görülmüştür.

Sosyal yardımların algılanma biçimleri ve sosyal yardımlara ilişkin tutumlar, yaşlı bireylerin yaşam koşullarına, ihtiyaçlarına ve yardımların miktarına bağlı olarak büyük farklılıklar göstermektedir. Sosyal yardımlar, çoğu zaman sadece günlük hayatta kalmayı sağlasa da uzun vadeli ekonomik güvence sağlamada eksiklikler barındırmaktadır. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2024) tarafından hazırlanan 2024-2028 Stratejik Planı'nda da Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü sosyal yardımlara ayrılan kaynağın, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya (GSYİH) oranının artırılması gerektiği ifade edilmektedir.

Yaşlı bireylerin sosyal yardım algısı ve tutumlarına ilişkin ikinci kategori “yeterli” şeklinde yer bulmuştur. Sosyal yardımların onların yaşamlarını sürdürebilmek için kritik bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Örneğin, “olmasa geçinemezdim” ve “memnunum”, “yeterli ama daha fazla olsa iyi olurdu” şeklindeki algı ve tutumlar, sosyal yardımların genel anlamda faydalı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ihtiyaçların daha fazla olduğu ve yardımların artırılması beklentisini de bulunmaktadır. Uyanık ve Yüksel'in (2018) çalışmasında kırsal bölgede yaşayan yaşlıların sosyal yardımlardan memnun olduğu; ancak devlete karşı mahcupluk hissettikleri tespit edilmiştir. Katılımcı ifadelerinde yer bulan “İdare edersen yeterli” cümlesi, mevcut yardımların geçici bir çözüm sunduğunu ve uzun vadede daha kapsamlı desteğe ihtiyaç duyulduğunu ima etmektedir. Bu durum, sosyal yardımların sürdürülebilir ve uzun vadeli politikalara dönüştürülmesi gereğine işaret etmektedir. Dolayısıyla, yardımların gözden geçirilmesi ve bireylerin değişen ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de yaşlanan nüfus, sosyal yardım politikalarının yaşlı bireyler üzerindeki etkisinin daha kritik bir konu haline geleceğini göstermektedir. Sosyal yardımlar, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmada olumlu bir etki sağlarken; yetersiz kaldığında olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Olumsuz sonuçlara sosyal yardımların yaşlı bireylerin toplumsal katılım sağlamasında etkisizliği ve yaşlı bireyin kendisini maddi sıkıntı içinde hissetmesi örnek olarak gösterilebilir. Olumlu etkilere ise yaşamı sürdürme motivasyonunun artışı, kendini güvende hissetme ve bağımsızlığını sürdürme örnek verilebilir. Türkiye’de yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerin ağırlıklı olarak “bakım” ve “yardım” temelli yürütüldüğü görülmektedir (Altun, 2021, s.31). Sosyal yardımların yalnızca temel yaşam gereksinimlerini karşılayacak düzeyde olması, yaşlı bireylerin

toplumsal katılımını sınırlamakta ve bu durum sosyal izolasyona yol açarak, psikososyal ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Çalışmanın bulgularında katılımcıların “*Paranı ona göre harcamalısın çoluk çocuk geliyor eline para vermesen olmuyor*”, “*Fazla arkadaş yanına oraya buraya gidemiyorum. Neden işte param yetmez diye*” gibi ifadeleri maddi yetersizlikler sebebiyle, yaşlı bireylerin aile içi etkileşimlerini sınırlandırabildiği gibi, sosyal etkinliklere katılımlarını da kısıtlayarak yalnızlaşmalarına ve toplumsal katılım eksikliğine yol açabilmektedir. Dobbarrio-Sanz ve ark. (2023), yoksulluk içindeki yaşlıların temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını sınırlı sosyalleştiğini ve mali durumlarını ifade etmekten utanarak sosyal etkileşimden kaçınmak için bahaneler ürettiklerini bulmuştur. Birleşmiş Milletler Yaşlılar İçin İlkeler Bildirgesinin 7. ilkesinde, yaşlı bireylerin toplumla uyum içinde kalmaları ve sosyal hayata aktif şekilde katılım sağlamaları gerektiği vurgulanmaktadır (UN, 1991). Bu ilkenin hayata geçirilebilmesi için, sosyal yardımların yalnızca temel ihtiyaçları karşılamakla sınırlı kalmayıp, yaşlı bireylerin sosyal refahını bütün yönleriyle destekleyecek şekilde tasarlanması gerekmektedir. Byaruhanga ve Debesay (2021), sosyal yardımların yaşlı bireylerin mağazalar, barlar ve toplumsal etkinlikler aracılığıyla sosyalleşmelerine ve topluma daha entegre hissetmelerine katkı sağladığını belirtmiştir. Toplumsal uyumu arttıran, sosyal destek mekanizmalarını güçlendiren ve bireylerin bağımsızlıklarını korumalarına yardımcı olan sosyal yardım programları, yaşlı bireylerin hem ekonomik hem de psikososyal iyi oluşlarını daha fazla destekleyebilir. Kakwani ve Subbarao (2007) yaptıkları çalışmada yaşlılar arasında yoksul bireylere yönelik uygulanan bir sosyal emeklilik programı ile önemli refah kazanımlarının düşük bir maliyetle elde edilebileceği sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada tespit edilen bir diğer olumsuz etki, yaşlı bireylerin kendilerini maddi sıkıntı içinde hissetmeleridir. TÜİK (2024) verilerine göre, yaşlı nüfusun yoksulluk oranı 2019 yılında %14,2 iken 2023 yılında %21,7’ye yükselmiştir. Katılımcılar, kendi durumlarını ve sosyal yardımın etkisini ifade ederken *yoksul*, *fakir*, *muhtaç* olduğunu belirten ifadeler kullanmışlardır. Oysa son yıllarda, yaşlıları bağımlı ve bakıma muhtaç gören anlayış yerine, aktif ve üretken yaşlanma yaklaşımları ön plana çıkmıştır (Pak, 2020, s.357). Bu ifadeler, sosyal yardımların yaşlı bireylerin maddi sıkıntılarını tamamen gideremediğini ve bu bireylerin kendilerini hâlâ maddi zorluklar içinde hissederek muhtaç ve bağımlı olduğunu göstermektedir. Yaşlılık sigortasının amacı, bireylere asgari düzeyde de olsa yaşamlarını sürdürebilecek bir maddi güvence sağlayarak bağımsız bir şekilde yaşamalarına destek olmaktır (Sarı, 2021, s.164). Bu amacın tam anlamıyla gerçekleşemediği durumda, yaşlı bireylerin hem bağımsızlıklarını korumakta zorlandıkları hem de yoksulluk ve muhtaçlık riskiyle karşı karşıya kaldıkları söylenebilir. Kang, Park ve Ahn (2022) yaptıkları çalışmada mutlak ve göreceli yoksulluk düzeylerinde ve toplam harcamalarda harcama oranlarında önemli bir artış bulunmuştur. Ku, Kim ve Yoon (2024) yaptıkları çalışmada sosyal emekliliğin gelir yoksulluğunu azalttığını fakat tüketim yoksulluğunu azaltmadığını bulmuştur. Lee, Ku ve Shon (2019), Kore’deki sosyal emeklilik reformunun yaşlı bireylerin refahını artırarak tüketimi artırdığı ve yoksulluğu azalttığını bulmuştur. Bu nedenle, yaşlı bireylerin ekonomik güvenliğini sağlamak amacıyla yaşlılık sigortası kapsamının genişletilmesi ve sağlanan destek miktarlarının artırılması ve hizmetlerin çeşitlendirilerek yoksulluğun azaltılması noktasında önemlidir. Çalışmada sosyal yardımların yaşlı bireyler üzerindeki olumlu etkilerinden biri yaşamı sürdürme motivasyonunun artışı olmuştur. Katılımcıların birçoğu, aldıkları sosyal yardım olmasaydı yaşamlarını sürdüremeyeceklerini ifade etmiş, hatta ölüm ve intihar gibi varoluşsal kavramlara değinmişlerdir. Bu durum, sosyal yardımların yalnızca maddi destek sağlamakla kalmayıp, yaşlı bireylerin hayata tutunmalarında ve psikososyal iyi oluşlarında da kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Samuel ve ark. (2021), düşük gelirli 65 yaş ve üstü bireylerin finansal zorluklarının fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz etkilediğini; depresif semptomlar, baş ağrıları, yüksek tansiyon ve refah düzeyinde bozulmaya yol açtığını belirtmiştir. Türk ve Işık’ın (2023) çalışmasında yaşlı bireylerin belirli bir gelir seviyesine sahip olmalarının, ölüm korkusunu azaltarak geriatrik depresyon üzerindeki olumsuz etkisini hafıflettiğini ifade etmektedir. Yaşlı bireylerin intihar davranışı, ekonomik ve sosyal statü kaybı, sosyal ilişkilerinin sınırlandırılması ve azalan sosyal destekle ilişkilendirilmektedir (Başkak ve Aslantürk, 2022, s.123). Kim ve

ark. (2024) tarafından yapılan çalışmada sosyal yardım alan bireylerin, yardım almayan düşük gelirli bireylere kıyasla daha düşük intihar oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, sosyal destek ve yardım programlarının yaşlı bireylerin ruh sağlığı üzerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Çalışmanın bulgularında sosyal yardımların olumlu etkilerinden biri de yaşlı bireylerin kendilerini güvende hissetmeleri olarak tespit edilmiştir. Katılımcılar borçlarını, kirasını zamanında ödeyebilme ve istediği yiyeceği az da olsa alabilme imkânından bahsetmişlerdir. Dolayısıyla sosyal yardımların yaşlı bireylerin kendilerini ekonomik anlamda güvende hissetmelerini sağladığı söylenebilir. Salinas-Rodríguez ve ark. (2014), yaşlı bireylerin yoksulluk ve düşük gelirin neden olduğu stresi azalttığını, buna karşın düzenli bir gelire sahip olmanın güvenlik ve refah duygularını artırarak, yaşlıların kendilerine ait gelirle harcama yapabilme özgürlüğü kazandığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde İkizoğlu (2000, s. 93) tarafından yapılan çalışmada sosyal yardımların, bireyleri yoksulluk duygusundan, bazen kısa bir süre için de olsa, uzaklaştırarak psikolojik iyileşmeye yardımcı olduğu bulgulanmıştır. Küçük ve Canatan (2024, s. 186-187) tarafından yapılan araştırmada da yaşlılar için en büyük ihtiyacın maddi güvence olduğu, yaşlı aylığının bu bağlamda büyük önem taşıdığı vurgulanmıştır. Bu çalışma kapsamında sosyal yardımların olumlu etkilerine ilişkin son bulgu “bağımsızlığını sürdürme” olmuştur. Yaşlılık döneminde sosyal ve ekonomik zorluklar yaşlı bireylerin bağımsız olarak hayatlarına devam edebilmelerini zorlaştırmaktadır (Bilgin, Tamkoç ve Aydoğdu, 2021, s. 972). Yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını sürdürebilmeleri için yeterli gelire sahip olmaları bir gerekliliktir. Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkeleri (UN, 1991) kapsamında da vurgulandığı üzere, yaşlı bireyler temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek kaynaklara ve desteğe erişebilmelidir. Katılımcılar, çocuklarının yanında yaşamak istemediklerini tam olarak ifade etmeseler de arzu edilen bir durum olarak değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir. Başka bir ifadeyle yaşlı bireyler bağımsızlıklarını sürdürmek istemektedirler; çünkü ilerleyen dönemde kısa veya uzun vadede çocuklarına bağımlı kalma ihtimali karşısında tedirginlik hissedebilmektedirler (Yerli, 2017, s. 1284). Bu çalışmada da sosyal yardımlar olmasaydı çocuklarının yanında kalmak zorunda kalacaklarının bunun da bağımsızlıklarını etkileyebileceğinin ifade edilmesi bu duruma somut bir gösterge niteliğindedir. Dolayısıyla yaşlı bireyler bağımsızlıklarını koruma arzusu taşımakta ve sosyal yardımların bu bağımsızlığı sürdürmede önemli bir rol üstlendiği görülmektedir.

Çalışma bulguları, yaşlılık döneminde bilhassa sosyal sigorta kapsamında yaşlılık aylığına hak kazanamayan yaşlı bireylerin sosyal yardımlara duyduğu gereksinimi açıkça ortaya koymaktadır. Nüfus yaşlanma eğilimini sürdürdükçe sosyal yardımlara olan gereksinim daha da artacaktır. Primli sosyal güvenlik sistemlerinden yaşlılık aylığı alan kadınların erkeklere göre daha az olması ve yine primsiz sosyal güvenlik sistemlerinden aylık alan kadınların erkeklere göre daha fazla olması yaşlılık döneminde sosyal yardımlara kadınların daha fazla gereksinim duyduğunu/duyacağını göstermektedir. Başka bir ifadeyle nüfus yaşlandıkça sosyal yardımlara gereksinim artacak olup cinsiyet itibarıyla değerlendirildiğinde ise yaşlı kadınların daha fazla sosyal yardımlardan faydalanacağı söylenebilir. Dolayısıyla bu durum sosyal yardımların etkinliğini ve kapsamını daha kritik hale getirmekte, politika tasarımı uzun vadeli planlama gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

-İstihdamda yer alan çalışma çağındaki nüfusun kayıtlı istihdamının teşvik edilmesi, kayıt dışı istihdamla mücadelede cezai yaptırımların arttırılması, çalışma hayatında kayıt dışı istihdamın birey, aile ve toplum açısından orta ve uzun vadedeki etkilerine ve önemine yönelik farkındalığın oluşturulması gerekmektedir.

-Kayıt dışı istihdam sektörel bağlamda tarım sektöründe yoğunlaştığından tarım sektöründe çalışanların kayıtlı istihdamda yer alabilmesini sağlamak üzere kapsamlı ve destekleyici sosyal sigorta düzenlemeleri yapılmalıdır.

-Yaşlıların yaşlılık döneminde azalan gelirleri ve artan sağlık harcamaları göz önünde bulundurulduğunda temel insan hakları arasında yer alan sağlık hakkından faydalanabilmeleri için sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması, sağlık harcamalarını azaltacak yaşlılara özgü destekleyici politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

-Yaşlılık döneminde azalan çocuk desteği göz önünde bulundurularak yaşlılara yönelik sosyal destek programlarının aile desteğine alternatif olabilecek şekilde güçlendirilmesi, bilhassa yalnız yaşayan ve/veya çocuklarından yeterli desteği olmayan/olamayan yaşlılara öncelik verilmesi önerilmektedir.

-Yaşlılara yönelik sağlanan sosyal yardım programlarının içeriğinin temel yaşam gereksinimlerini karşılayacak şekilde çeşitliliğinin artırılması, elektrik, doğalgaz, gıda gibi sağlanan desteklerin yanı sıra bilhassa barınma, sağlık kuruluşlarına erişim sağlayabilme, alışveriş, günlük yaşam pratiklerini gerçekleştirebilme gibi gereksinim duyulan alanlarda programların geliştirilmesi gerekmektedir.

-Toplu taşıma ve ulaşım hizmetleri yaşlı dostu hale getirilmelidir.

-Sosyal yardımlar sadece temel ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda yaşlı bireylerin yaşlılıkta azalan sosyal çevresi de göz önünde bulundurularak toplumsal katılımlarını sağlayacak ve psikososyal iyi oluşlarını destekleyecek şekilde planlanmalı ve geliştirilmelidir.

-Primsiz sosyal güvenlik sistemlerinde yer alan sosyal emekliliklerin ve yardım programlarının kapsamının ve çeşitliliğinin artırılması, bilhassa kırsalda yaşayan ve düşük gelirli yaşlı kadınların gelir güvenliğini sağlayacak önlemler alınması önerilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi

Çıkar Çatışması

Finansal Destek

Dış bağımsız.

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review

Author Contributions

Conflict of Interest

Grant Support

Ethical Approval

Externally peer-reviewed.

Conception/Design of study: G.K, M.N.O.; Drafting Manuscript: G.K, M.N.O.; Critical Revision of Manuscript: G.K, M.N.O.; Final Approval and Accountability: G.K, M.N.O.O.

The author has no conflict of interest to declare.

The author declared that this study has received no financial support.

Ethical approval was obtained Burdur Mehmet Akif Ersoy University Rectorate Ethics Committee (Date: 07.02.2024; GO 2024/95). Informed Consent Informed consent was obtained from all participants

Yazar Bilgileri

Author Details

Gülsüm Korkut (Doç. Dr.)

¹ Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Burdur, Türkiye

0000-0001-5256-3890

gkorkut@mehmetakif.edu.tr

Merve Nur Oktar (Dr.)

² Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Burdur, Türkiye

0000-0001-8149-2809

Kaynakça | References

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun. (1976). *Resmî Gazete*, (Sayı: 15642). Kanun Numarası: 2022.

- Açık Turğuter, E. ve Şık, İ. (2024). Emeğin grileşmesi: 65 yaş üstü sanayi işçilerinin çalışma koşulları ve deneyimledikleri sorunlar. *İmgelem*, 14, 193-220. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1480079>
- Aguila, E., López-Ortega, M. & Gutiérrez Robledo, L. M. (2018). Non-contributory pension programs and frailty of older adults: Evidence from Mexico. *PLoS ONE*, 13(11), e0206792. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0206792>
- Ak, M. ve Közleme, O. (2017). Yaşlı yoksulluğu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 197-208. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/390066>
- Akan, E. (2023). Toplumun yaşlanması ve yaşlılıkta barınma problemi bağlamında kurumsal yaşlı yaşam alanları tasarımı. *Senectus*, 1(2), 145-184. <https://doi.org/10.26650/senectus.2023.1.2.0013>
- Akbıyık, N. (2020). *Geçmişten günümüze sosyal politika yaklaşımları* (1.bs). Malatya: Bilsam Yayınları.
- Altun, Z. (2021). Yaşlılara yönelik sosyal politikalar ve sosyal hizmetler: Sivil toplum kuruluşları üzerinden bir değerlendirme. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), 30-44. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1768943>
- Arun, Ö., & Arun, B. K. (2011). Türkiye'de yaşlı kadının en büyük sorunu: Dulluk (*Widowhood: The most salient problem for elderly women in Turkey*). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(4), 1515-1527. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/issue/24241/256989#article_cite
- Ayhan, A. (2012). Sosyal güvenlik kavramı ve sosyal güvenlik ilkeleri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 41-55. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/282896>
- Aylaz, R., Güneş, G. & Karaoğlu, L. (2005). Huzurevinde yaşayan yaşlıların sosyal, sağlık durumları ve günlük yaşam aktivitelerinin değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(3), 177-183. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/totm/issue/13116/158040>
- Ayrancı, Ü., Köşgeroğlu, N., Yenilmez, Ç. & Aksoy, F. (2005). Eskişehir'de yaşlıların sosyoekonomik özellikleri ve sağlık durumları. *STED/ Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 14(5), 113-119. Erişim adresi: <https://www.ttb.org.tr/sted/sted0505/eskisehir.pdf>
- Balcı İzgi, B. (2008). Türk sosyal güvenlik sisteminde son gelişmeler. *Çalışma ve Toplum*, 1(16), 85-107. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2576379>
- Barrientos, A. (2012). What is the role of social pensions in Asia? *ADB Working Paper Series*, No. 351. Tokyo: Asian Development Bank Institute. Erişim adresi: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/156206/adb-wp351.pdf>
- Barrientos, A., Gorman, M. & Heslop, A. (2003). Old age poverty in developing countries: Contributions and dependence in later life. *World Development*, 31(3), 555-570. [http://dx.doi.org/10.1016/S0305-750X\(02\)00211-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0305-750X(02)00211-5)
- Başkak, İ. ve Aslantürk, H. (2022). Türkiye'de 2002-2018 yılları arasındaki yaşlı intiharlarının incelenmesi. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 114-128. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2404285>
- Bilgin, Ö. F., Tamkoç, B. ve Aydoğdu, Ö. (2021). Türkiye'de yaşlılara yönelik hizmetlerin yerinde yaşlanma yaklaşımıyla değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(53), 963-977. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.702917>
- Bozkır Serdar, A. (2012). Sosyal politika kavramı, tarihsel gelişimi ve Türkiye'de sosyal politika. Aysen Tokol ve Yusuf Alper (Ed.), *Sosyal politika kitabı* içinde (s. 1-36). Bursa: Dora Yayınları.
- Buz, S. (2015). Toplumsal cinsiyet ve yoksulluk odağında yaşlılık olgusu. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E Dergisi*, 1-10. Erişim adresi: https://web.archive.org/web/20220223065657/http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/toplumsal_cinsiyet_ve_yoksulluk_aralik_2015.pdf
- Buz, S. ve Beydili, E. (2015). Ankara örneğinde yalnız yaşayan yaşlı kadınların gereksinimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 557-570. Erişim adresi: <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/the-needs-of-elderly-alone-women-in-the-case-of-ankara.pdf>
- Byaruhanga, I. & Debesay, J. (2021). The impact of a social assistance program on the quality of life of older people in Uganda. *SAGE Open*, 11(1). <https://doi.org/10.1177/2158244021989311>
- Dobarrio-Sanz, I., Chica-Pérez, A., Martínez-Linares, J.M., López-Entrambasaguas, O.M., Fernández-Sola, C. & Hernández-Padilla, J.M. (2023). Experiences of poverty amongst low-income older adults living in a high-income country: A qualitative study, *J. Adv. Nurs.*, 79, 4304-4317. <https://doi.org/10.1111/jan.15750>
- Doğan, A.S. (2020). Refah devletlerinde yaşlılara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetler. Fatma Kahraman Güloğlu ve Eyüp Sabri Kala (Ed.), *Disiplinlerarası sosyal hizmet çalışmaları-1* içinde (83-103). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Durmaz Bodur, N. (2022). Sosyal yardımların yaşlı refahı üzerindeki etkisi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)/Elderly Issues Research Journal (EIRJ)*, 15(2), 57-73. <https://doi.org/10.46414/yasad.1177824>
- Emery, J.C.H., Fleisch, V.C. & McIntyre, L. (2013). Legislated changes to federal pension income in Canada will adversely affect low income seniors' health. *Preventive Medicine*, 57, 963-966. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2013.09.004>
- Gundersen, C. & Ziliak, J. P. (2015). Food insecurity and health outcomes. *Health Affairs*, 34(11), 1830-1839. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2015.0645>

- Guthrie, J. F. & Lin, B. H. (2002). Overview of the diets of lower-and higher-income elderly and their food assistance options. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 34, S31-S41. [https://doi.org/10.1016/S1499-4046\(06\)60309-6](https://doi.org/10.1016/S1499-4046(06)60309-6)
- Gürel, M., Karaman, H. ve Yaman, Ö. M. (2024). Evsizliğin yaşlılık hali: Koşullar ve ihtiyaçlar bağlamında evsiz yaşlı olmak. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(90), 754-775. <https://doi.org/10.17755/esosder.1397770>
- Güven, S. (2016). *Sosyal politikanın temelleri* (6. bs.). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Hacımahmutoğlu, H. (2009). *Türkiye'deki sosyal yardım sisteminin değerlendirilmesi* (DPT Uzmanlık Tezi). DPT, Yayın No: 2803, Ankara.
- HelpAge International (2006). Why social pensions are needed now. London, HelpAge International. Erişim adresi: <https://www.helpage.org/silo/files/why-social-pensions-are-needed-now.pdf>
- Hessel, P., Avendano, M., Rodríguez-Castelán, C. & Pfitze, T. (2018). Social pension income associated with small improvements in self-reported health of poor older men in Colombia. *Health Affairs*, 37(3), 456-463. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2017.1284>
- Hessel, P., Bermeo López, L. M., López Franco, L. C., Ham, A., Pinilla-Roncancio, M., & González-Urbe, C. (2021). Association between social pensions with depression, social, and health behaviors among poor older individuals in Colombia. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(5), 968-973. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbaa195>
- ILO. (2021). *World social protection report 2020-22: Social protection at the crossroads – in pursuit of a better future*. Geneva: ILO.
- ILO. (2024). *World social protection report 2024-2026: Universal social protection for climate action and a just transition*. Geneva, Switzerland: International Labour Office.
- İkizoğlu, M. (2000). Yoksulluk ve sosyal yardım ilişkisi: Ankara Mamak ilçesinde ampirik bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 13(1), 86-115. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/797365>
- Kakwani, N. & Subbarao, K. (2007). Poverty among the elderly in sub-Saharan Africa and the role of social pensions. *The Journal of Development Studies*, 43(6), 987-1008. <https://doi.org/10.1080/00220380701466476>
- Kang, J. Y., Park, S. & Ahn, S. (2022). The effect of social pension on consumption among older adults in Korea. *The Journal of the Economics of Ageing*, 22, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.jeoa.2021.100364>
- Karagöl, E.T. ve İpek, E. (2019). Gelir dağılımı ve sosyal yardımlar. E. T. Karagöl ve A. Develi (Ed.), *Sosyal politika: Teori, politika ve uygulamalar kitabı* içinde (s. 75-108). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Karagöl, E.T. ve Koca, D. (2019). Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlar ve hedefleme mekanizmaları. E. T. Karagöl ve A. Develi (Ed.), *Sosyal politika: Teori, politika ve uygulamalar kitabı* içinde (s. 109-130). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Kavalcı, B., İbrahimoglu, M. ve Çamur, G. (2024). Yaşlı yoksulluğunu anlamak üzerine nitel bir araştırma. H. N. Kafes & G. Ceylan (Ed.), *Yeni toplumsal riskler ve belirsizlikler çağında sosyal hizmet* içinde (s. 47-60). 26. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumu 2024, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Kesgin, B. (2013). *Kamu sosyal politikalarında sosyal yardım* (1. bs.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Kim, C., Dusing, G. J., Jin, H., & Chum, A. (2024). Examining the effects of social assistance on suicide-related behaviour among impoverished older adults in Korea using a nationwide cohort study from 2010-2019. *Scientific Reports*, 14(1), 1-9. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-61845-2>
- Kim, E. H.-W. & Cook, P. J. (2011). The continuing importance of children in relieving elder poverty: Evidence from Korea. *Ageing & Society*, 31(6), 953-976. <https://doi.org/10.1017/S0144686X10001030>
- Koray, M. (2018). *Sosyal politika* (5. bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2th ed.). Sage Publications.
- Ku, I., Kim, S. & Yoon, H. (2024). Small cash transfers to older people: Do they reduce poverty? *Ageing and Society*, 1-19. <http://doi.org/10.1017/S0144686X24000473>
- Küçük, M. (2021). Yaşlıların ihtiyaçları, beklentileri ve karşılaştığı sorunların çözümünde sosyal ve politik çevrenin rolü: Konya ilinin Beyşehir ve Hüyük ilçeleri örneği. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 5(2), 258-284. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/scd/issue/67855/1053434>
- Küçük, M. ve Canatan, K. (2024). Kurumlar perspektifinden kentsel alanda yaşayan yaşlılar: Konya ili Selçuklu ilçesi örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 33(4), 171-204. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4139467>
- Lee, S., Ku, I. & Shon, B. (2019). The effects of old-age public transfer on the well-being of older adults: The case of social pension in South Korea. *The Journals of Gerontology: Series B*, 74(3), 506-515. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbx104>
- Liu, S., He, H. & Gao, H. (2024). The effect of social pension on health-related quality of life of the rural older people: A panel study from China. *BMC Geriatrics*, 24, 291. <https://doi.org/10.1186/s12877-024-04880-y>
- Miles, M. B., Huberman, A. M. & Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3rd ed.). Sage Publications.
- Millwood, J. & Heath, M. R. (2000). Food choice by older people: The use of semi-structured interviews with open and closed questions. *Gerodontology*, 17(1), 25-32. <https://doi.org/10.1111/j.1741-2358.2000.00025.x>

- Neuman, L. W. (2022). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar* (S. Özge, Çev., 2. baskı). Siyasal Yayınevi.
- OECD. (2007). *Benefits and wages 2007-OECD indicators*. OECD Publishing.
- Olgun, N., Eti Aslan, F., Yücel, N., Kan Öztürk, Z. ve Laçın, Z. (2013). Yaşlıların sağlık durumlarının değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 72-78. Erişim adresi: <https://journal.acibadem.edu.tr/en/pub/issue/61299/914212>
- Pak, M. (2020). Yaşlılarla sosyal hizmetlerde yeni paradigma: Yaşlıları güçlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(47), 355-382. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.535708>
- Rosales, M., Mattos, L. B. De. & Julião, C. C. B. (2023). Effects of the Continuous Benefit Programme on the nutritional status and food security of older persons in Brazil. *CEPAL Review*, 140, 165-184. Erişim adresi: <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/002c2b0c-1a6f-4aa9-98e9-7292daed7d67/content>
- Salinas-Rodriguez, A., Torres-Peneda, M. d. P., Manrique-Espinoza, B., Moreno-Tamayo, K. & Téllez-Rojo Solis, M. M. (2014). Impact of the non-contributory social pension program 70 y más on older adults' mental well-being. *PLoS ONE*, 9, e113085. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0113085>
- Samuel, L. J., Wright, R., Granbom, M., Taylor, J. L., Hupp, C., Lavigne, L. C. R. & Szanton, S. L. (2021). Community-dwelling older adults who are low-income and disabled weathering financial challenges. *Geriatric Nursing*, 42(4), 901-907. <https://doi.org/10.1016/j.gerinurse.2021.04.025>
- Sarı, H. K. (2021). Yaşlılık ve sosyal hizmet ilişkisi bağlamında yaşlılık ve yoksulluk. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5(1), 159-167. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1831241>
- Skjott Linneberg, M. & Korsgaard, S. (2019). Coding qualitative data: A synthesis guiding the novice. *Qualitative Research Journal*, 19(3), 259-270. <https://doi.org/10.1108/QRJ-12-2018-0012>
- Şeker, A. ve Kurt, G. (2018). Bir sosyal politika alanı olarak yaşlılık ve sosyal hizmet uygulamaları. *Nüfusbilim Dergisi*, 40, 7-30. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/817665>
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *2024-2028 stratejik planı*. Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/157370/stratejik-plan-2024.pdf>
- Taşçı, F. (2008). Türkiye'nin kamusal sosyal yardım anlayışı (1980-2007) üzerine bir analiz. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 55, 127-149. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9202>
- Tufan, İ., Kılavuz, A., Özgür, Ö., Ayan, S., Gürdal, F. Y., & Engin, B. (2019). Türkiye'de gerontoloji atlası: Yaşlı yoksulluğu ve yalnızlık üzerine bulgular. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/geriatrik/issue/44948/487817>
- TÜİK. (2024). *İstatistiklerle yaşlılar, 2023* (Sayı: 53710). Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2023-53710>
- TÜİK. (2025a). *İstatistiklerle yaşlılar, 2024* (Sayı: 54079). Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Elderly-Statistics-2024-54079>
- TÜİK. (2025b). *İşgücü istatistikleri, 2024* (Sayı: 54059). Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İşgücü-İstatistikleri-2024-54059>
- Türk, A. ve Işık, A. (2023). Yaşlı bireylerin depresyon düzeyine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(4), 2424-2434. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1307489>
- Türkan, M. ve Sezer, S. (2017). Yaşlı yoksulluğunun yarattığı sosyal ve psikolojik sorunlar: Muğla örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4), 35-57. <https://doi.org/10.30803/adusobed.356218>
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275-305. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademikincelemeler/issue/1543/18951>
- UN (United Nations). (1991). *United Nations principles for older persons*. Erişim adresi: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OlderPersons.aspx>
- Uyanık, Y. ve Yüksel, A. (2018). Yaşlılara yönelik uygulanan sosyal politikaların kırsal bir bölgede yaşayan yaşlılara ulaşma durumunun incelenmesi. *İş ve Hayat*, 4(7), 120-137. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isvehayat/issue/39748/470763>
- Van Manen, M. (2014). *Phenomenology of practice*. Left Coast Press.
- Wylie, C., Copeman, J. & Kirk, S. F. L. (1999). Health and social factors affecting the food choice and nutritional intake of elderly people with restricted mobility. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 12(5), 375-380. <https://doi.org/10.1046/j.1365-277x.1999.00177.x>
- Yerli, G. (2017). Yaşlılık dönemi özellikleri ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1278-1287. <http://dx.doi.org/10.17719/jjsr.2017.1979>
- Yıldırım, N. (2007, Eylül). *Kent merkezlerinde ikamet eden yaşlıların sosyo-ekonomik durumu: Adapazarı örneği*. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi'nde sunulan bildiri, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

- Yılmaz, A., Aksanyar, Y. ve Güler, T. (2018). Sosyal yardım olgusu ve Türkiye’de şartlı sosyal yardım uygulamaları. *EKEV Akademi Dergisi*, 73, 595-612. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2554833>
- Yuan, H., Chen, S., Pan, G. & Zheng, L. (2022). Social pension scheme and health inequality: Evidence from China’s new rural social pension scheme. *Frontiers in Public Health*, 9, 837431. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.837431>
- Yuvalı, E. (2018). Hak temelli sosyal yardım ve klientalizm. *TBB Dergisi*, 135, 383-404. Erişim adresi: <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-135-1761>
- Yuvalı, E. (2020). Sosyal politika aracı olarak sosyal güvenlik kavramı. *İş ve Hayat Dergisi*, 11, 46-74. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1388288>
- Zengin, E., Şahin, A. ve Özcan, S. (2012). Türkiye’de sosyal yardım uygulamaları. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19(2), 133-142. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/146097>